

Sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer

– En enkätstudie om svenska veterinärers
kunskaper

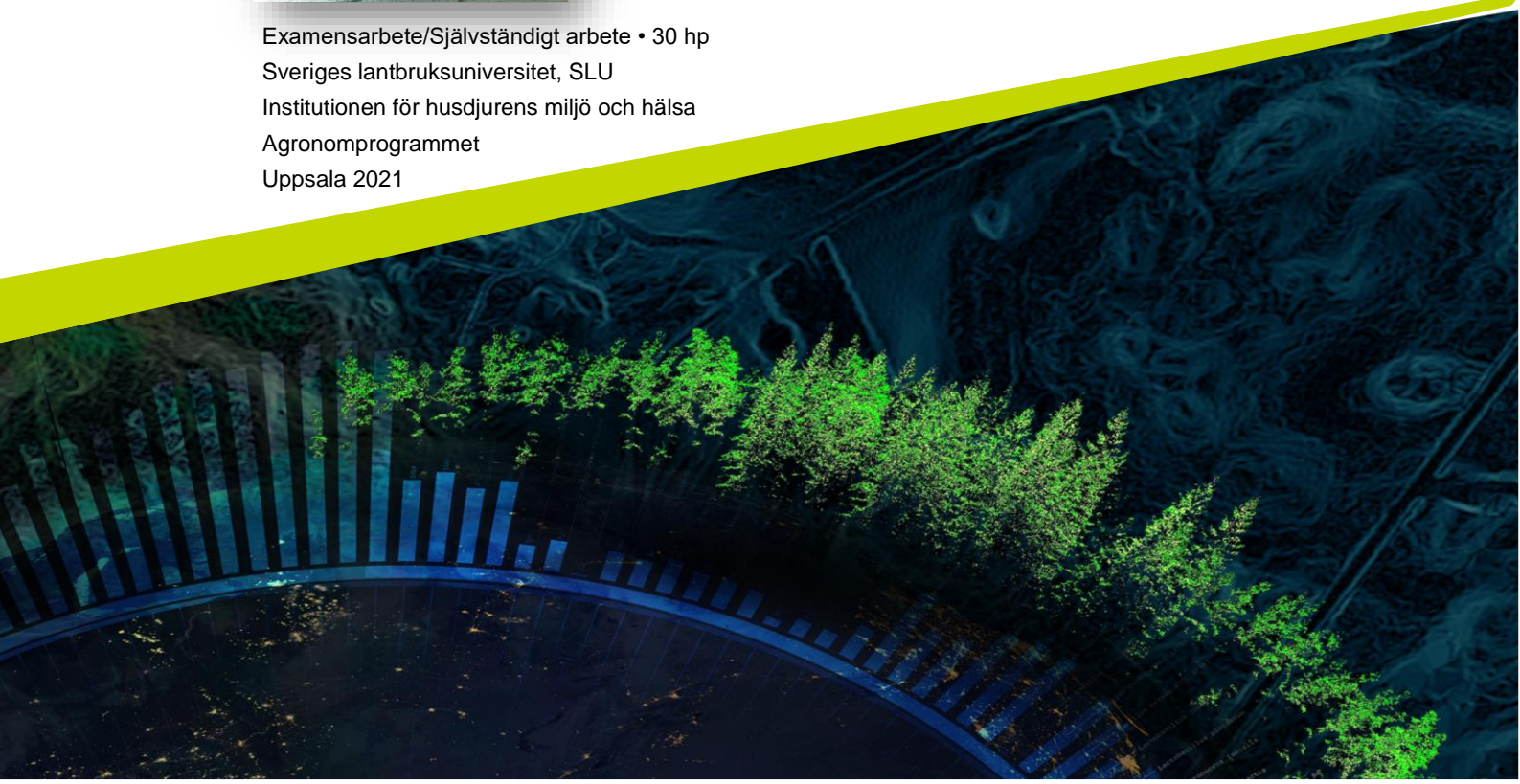
---

*The link between violence against domestic animals and violence in close
relations – A survey about the knowledge among Swedish veterinarians*

Lisa Oellig

Examensarbete/Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Agronomprogrammet
Uppsala 2021

Sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer – En enkätstudie om svenska veterinärers kunskaper

The link between violence against domestic animals and violence in close relations – A survey about the knowledge among Swedish veterinarians

Lisa Oellig

Handledare: Helena Röcklinsberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Bitr. handledare: Johan Lindsjö, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i husdjursvetenskap
Kurskod: EX0872
Program/utbildning: Agronomprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2021
Omslagsbild: Lisa Oellig

Nyckelord: Sambandet, NAI, våld, husdjur, veterinär

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Forskning har visat att det finns ett samband mellan våld i nära relationer och våld mot husdjur. I studier där man haft kontakt med utsatta kvinnor sågs att ca 2/3 av dessa har nämnt att även ett husdjur har varit utsatt av dennes partner. Våldet mot husdjuren i hemmet är ett sätt för förövaren att utöva makt och sätter den utsatta i en position där man inte vågar lämna hemmet, eller återvänder när man lyckats lämna. Veterinärerna är en av de yrkesgrupper som i sina roller träffar på utsatta djur samt människor. Det är därför av mycket stor vikt att veterinärer och annan djurhälsopersonal har kunskap kring sambandet och hur man hanterar ett sådant fall både i form av social kompetens, kunskaper kring diagnostisering och dokumentation av NAI (Non-Accidental-Injuries), samt vilka myndigheter som ska kontaktas för vidare hantering. För att ta reda på vilka kunskaper Sveriges veterinärer hade om våld mot djur och sambandet med våld i nära relationer skickades en webenkät ut via Sveriges Veterinärförbund (SVF). Enkäten bestod av 19 slutna frågor, där möjligheten till egna reflektioner fanns i öppna kommentarsfält under respektive fråga. Enkäten togs fram i enlighet med vedertagen litteraturmetodik för att säkerställa att den höll hög validitet och reliabilitet. Enkäten skickades ut till SVF:s alla medlemmar, 2627 av landets 5378 legitimerade veterinärer (2019), och besvarades av 396 respondenter, vilket utgjorde en svarsfrekvens på 15%. Resultaten visade att medvetenheten kring sambandet var generellt hög bland respondenterna. Däremot fanns det brister i kunskaper vad gäller identifiering, diagnostisering samt dokumentering av NAI, vilka myndigheter som skall kontaktas samt hur man ska förhålla sig i en situation på kliniken där man misstänker våld i nära relationer. Resultaten visade också att större andelen respondenter ansåg att de inte fått utbildning kring detta ämne under sin veterinärutbildning och att det inte heller finns information/utbildning tillgänglig på deras arbetsplatser. Vidare visade resultaten att bristen på handlingsplaner/riktlinjer på arbetsplatserna är höga, vilket i sin tur tillsammans med bristande kunskaper kring sambandet, och NAI, leder till att många veterinärer inte anser sig kunna avgöra vad som skulle kunna vara ett fall av våld mot husdjur och/eller människa. Detta leder till att mörkertalet kring hur många fall som kommer in till veterinärer kan vara stort. För att stärka veterinärernas roller i dessa situationer krävs att mer resurser läggs på ytterligare utbildning under veterinärutbildningen samt att fler kliniker använder sig av det materialet som tagits fram i ämnet för att möjliggöra kompetensutveckling och utbyta kunskap på och mellan arbetsplatser. Det finns bland annat framtaget kunskapsmaterial och en handlingsplan för kliniker, och kliniker kan beställa utbildning hos organisationen Se sambandet. Vidare skulle det också vara av stort intresse att mobilisera alla instanser som på något sätt är delaktiga i dessa processer, såsom polis, länsstyrelse, kvinnojourer, med flera för att tydliggöra ansvarsområden samt förbättra samarbetet mellan dem.

Abstract

Research has shown that there is a link between domestic violence and animal abuse. Studies involving contact with battered women has shown that 2/3 of them mentioned that their pets have also been abused by the perpetrator. Animal abuse in the closed quarters of the home is a way for perpetrators to exert power and will in most cases put the victim in a position where they are afraid to leave the home, or feel obligated to come back home after leaving, for fear of the wellbeing of the pet. Veterinarians are one of the professions that might encounter abused pets and owners in their professional roles. It is therefore of utmost importance that they and other animal health staff have a good knowledge regarding social competence, diagnostics and documentation of NAI (Non-Accidental-Injuries), and which authorities to contact for further investigations and reporting. A web survey was sent out to the Swedish veterinarians through the Swedish Veterinary Association (SVF) to assess their knowledge about NAI and the link. The web survey consisted of 19 closed questions with a possibility to write personal reflections in a comment box below each question. The survey was created with the help of literature methodology to ensure a high reliability and validity. The survey was sent to the members of SVF, 2627 out of 5378 legitimized veterinarians in the country (2019) and was answered by 396 respondents. This made a response rate of 15%. The results showed that the awareness regarding the link was generally high among the respondents. However, there was a lack of knowledge regarding the identification, diagnostics and documentation of NAI, which authorities to contact and how one should handle situations where you might suspect clients to be victims of domestic violence. The results also showed that most of the respondents felt they did not have enough education on the matter, through the veterinary program nor that there is available information or education at their current working place. Furthermore, the results also showed the lack of guidelines and action plans available at their workplaces, which in combination with low knowledge of the link and NAI, could result in veterinarians not feeling competent enough to assess if they encounter a case of abuse or not. This in turn means that we do not know the full extent of unrecorded cases of animal abuse. To reinforce veterinarians meeting NAI in their professional roles, more resources need to be used to ensure more education in the veterinary program as well as more possibilities for competence development and information exchange within and between workplaces. The organization "Se Sambandet" has material that can be used for educational purposes, as well as action plans that can be used in the clinics. It would also be of big interest to mobilize all departments such as police, county government, womens shelters, and others that are in some way involved in the processes, in order to clarify areas of responsibility and improve the cooperation between them.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
Figurförteckning	9
1 Inledning	10
2 Litteraturöversikt	13
2.1 Definition av våld	13
2.2 Definition av djurplågeri	14
2.3 Om sambandet	15
2.4 Veterinärens roll	17
2.5 Djur och etik	19
2.6 Non-accidental injuries (NAI)	22
3 Material och metod	24
3.1 Val av metod	24
3.2 Framtagande av enkäten	25
3.3 Vetenskaplig metod	25
3.4 Urval och respondenter	26
3.5 Reliabilitet och validitet	26
3.6 Risker med metoden	27
4 Resultat	28
4.1 Om din yrkesroll	28
4.1.1 <i>Fråga 1b. I vilket län ligger denna klinik/praktik?</i>	29
4.1.2 <i>Fråga 2. På vilket Universitet gick du din utbildning?</i>	29
4.1.3 <i>Fråga 3. Vilka djurslag arbetar du med?</i>	30
4.1.4 <i>Fråga 4. Hur länge har du varit verksam i ditt yrke?</i>	30
4.2 Om sambandet	31
4.2.1 <i>Fråga 5. Är du sedan tidigare medveten om att det enligt forskning har visats finnas ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer?</i>	31
4.2.2 <i>Fråga 6. Har du fått information om detta samband under din veterinärutbildning?</i>	33
4.2.3 <i>Fråga 7. Har du egna erfarenheter kring detta samband i din veterinära verksamhet?</i>	34
4.3 Om skador och våld	35

4.3.1	Fråga 8. Har du tidigare stött på begreppet NAI (non-accidental-injuries)?	35
4.3.2	Fråga 9. Anser du att du har den kompetens som behövs för att se skillnad på skador som kan vara en följd av våld och skador som kan vara en följd av olycka?	37
4.3.3	Fråga 10. Anser du att du kan, baserat på ett djurs beteende, bedöma om det blir illa behandlat och vantrivs med sin ägare?	38
4.3.4	Fråga 11. Vilket/Vilka ord tycker du bäst beskriver begreppet lidande (ett djurs?)	39
4.3.5	Fråga 12. Har du upplevt skillnader mellan vilka djurslag som oftare är utsatta för skador som följd av våld än andra?	41
4.4	Din arbetsplats – Kunskap och rutiner	42
4.4.1	Fråga 13. Erbjuder din arbetsplats/arbetsgivare utbildning/information kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer?	42
4.4.2	Fråga 14. Har din arbetsplats/arbetsgivare rutiner för att hantera fall av misstänkt våld mot djur?	43
4.4.3	Fråga 15. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken myndighet som ska kontaktas?	44
4.4.4	Fråga 16. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken dokumentation och bevismaterial som kan vara viktigt som underlag i eventuellt kommande rättsprocess?	44
4.4.5	Fråga 17. Anser du att du har den kompetens som krävs för att på rätt sätt kunna förhålla dig gentemot en möjlig gärningsman, i ett misstänkt fall av våld mot djur?	45
4.4.6	Fråga 18. I en situation där du misstänker att ett djur utsätts för våld (NAI), och du har anledning att misstänka att även en människa kan vara drabbad, vet du hur du ska agera då?	46
4.4.7	Fråga 19. Som yrkesverksam veterinär, beskriv med dina egna ord vilka skyldigheter du anser dig ha gentemot dina patienter (djuren)?	47
5	Diskussion	49
5.1	Enkäten	49
5.2	Sambandet	50
5.3	Skador och våld	51
5.4	Arbetsplatsen	54
5.5	Etiskt perspektiv	58
5.6	Slutsats	60
5.7	Rekommendationer	61
5.8	Konkrete tips för dig som vill lära dig mer	63

Referenslista	65
Tack	72
Bilagor	73
1 Tabeller fråga 19	73
2 Enkätfrågorna	75
3 Mejlutskick till SVFs medlemmar (första och påminnelse)	82

Tabellförteckning

Tabell 1. I vilket län ligger denna klinik/praktik?

29

Figurförteckning

Figur 1. Vilka djurslag arbetar du med?	30
Figur 2. Hur länge har du varit verksam i ditt yrke?	31
Figur 3. Är du sedan tidigare medveten om att det enligt forskning har visats finnas ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer?	32
Figur 4. Har du fått information om detta samband under din veterinärutbildning?	33
Figur 5. Har du tidigare stött på begreppet NAI (Non-Accidental-Injuries)?	36
Figur 6. Anser du att du har den kompetens som behövs för att se skillnad på skador som kan vara en följd av våld och skador som kan vara en följd av olycka?	37
Figur 7. Anser du att du kan, baserat på ett djurs beteende, bedöma om det blir illa behandlat och vantrivs med sin ägare?	38
Figur 8. Vilket/Vilka ord tycker du bäst beskriver begreppet lidande (hos djur)?	40
Figur 9. Har din arbetsplats/arbetsgivare rutiner för att hantera fall av misstänkt våld mot djur?	43

1 Inledning

Sammanställningar av den svenska kriminalstatistiken som Brottsförebyggande rådet (Brå) gjort för 2019 visar att det totala antalet anmälda misshandelsbrott var 59 100, varav 10 500 av typen närstående genom parrelation samt 8570 av typen närstående genom släktskap/familj (Brå, 2020). Av typen närstående genom parrelation var 8820 misshandel mot kvinnor 18 år eller äldre och 1710 misshandel mot män 18 år eller äldre. Vidare var antalet anmälda brott av typen närstående genom släktskap/familj 6150 mot kvinnor 18 år eller äldre och 2420 mot män 18 år eller äldre. Statistiken visade också att det fanns markanta skillnader mellan könen, där misshandel mot kvinnor i närstående parrelation var 31%, medan motsvarande andel för männen i samma kategori var 6%.

Det var även vanligare att kvinnor utsattes för grövre våld som ledde till behov av sjukvård. Enligt en nationell kartläggning kring brott i nära relationer (Brå, 2014) har drygt en femtedel av befolkningen någon gång i sitt liv varit utsatt för brott i en nära relation. Våld i nära relationer kan innebära att både en partner (kvinna eller man), äldre samt barn är utsatta. Kvinnor uppger i högre utsträckning än män att platsen där misshandeln ägt rum varit den egna bostaden (Brå, 2018).

År 2017 uppskattades att det fanns sällskapsdjur i vart tredje hushåll i Sverige, vilket innebär att det i många av hushållen där våld förekommer även kan finnas husdjur (Agria, 2017). Forskning har visat att hållandet av husdjur har flera positiva effekter på folkhälsan (Håkanson *et al.*, 2008), och en undersökning av den Europeiska kommissionen år 2015 om européernas attityder kring djurvälstånd visade att 94% av befolkningen i Europa samt 99 % i Sverige ansåg att djurvälstånd är mycket viktigt (European Union, 2015). Den nya djurskyddslagen (2018:1192) som trädde i kraft i maj 2019 fastställer, utöver att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom, att lagen även ska främja respekt för djur. Samma år gjordes en ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), med bestämmelsen Lex Maja som gör det möjligt för personal inom vård och omsorg att under vissa förutsättningar anmäla misstänkt vanvård. År 2012 övergick brottskoden för Djurplågeri i Brottsbalken (1962:700) från 1606 - Övriga

brott mot allmän ordning” till en egen kod ”1609 - Djurplågeri” med syftet att specificera och tydliggöra statistiken, då brottet tidigare funnits i samma grupp som ett tiotal andra brott såsom myteri och våldsamt upplopp (Brå, 2019). Enligt statistik från Brå ökade antalet anmälda djurplågeribrott från 1700 till 1904 mellan år 2013–2015 för att sedan minska i antal till 1682 år 2018 (Brå, 2019). Rapporter inkomna under 2020 har dock visat att COVID-19 har lett till en ökning igen, med svåra konsekvenser för personer som är offer av våld i nära relationer, då karantän samt isolering världen över har lett till att de inte kan undkomma sina förövare (The LINK letter, 2020). Insamlad statistik från flertalet länder har visat att antalet skador, mord, självmord samt samtal till telefonlinjer för våldsutsatta har ökat upp till det tredubbla jämfört med år 2019 (ibid).

Fenomenet är alltså inte nytt, och forskning har sedan många år tillbaka visat att det finns ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer (Arluke *et al.*, 1999; Ascione, 1998; Flynn, 2000; Gallagher, 2008). I studier där man har haft kontakt med utsatta kvinnor har ca 2/3 av dessa berättat att våld mot djur även förekommit i hemmet och är i många fall en anledning till att en utsatt inte vågar söka skydd hos kvinnojourer (ibid). Detta fenomen behandlas även inom ramen för One Welfare (Pinillos *et al.*, 2016).

I Sverige finns ett antal instanser såsom VOOV (Veterinär omtanke om våldsutsatta) samt Se Sambandet som aktivt jobbar med att sprida information om sambandet samt erbjuder skyddade boenden för utsatta kvinnor och deras husdjur (<http://www.VOOV.nu>, u.å & <https://sesambandet.se/>, u.å.). Trots arbetet med att utbilda och sprida information om sambandet, visar källor från studier utomlands att det finns ett stort kunskapsglapp vad gäller identifiering och hantering av fall av våld mot partner och djur i nära relationer, även inom en grupp som kan ha stor insyn i detta, nämligen de som jobbar inom djurvården (Sharpe & Wittum, 2015; Newland, Boller & Boller, 2019; Arkow & Munro, 2008). Vi misstänker att detta även kan vara fallet i Sverige.

Syftet med denna studie var att undersöka veterinärers kunskaper om våld mot djur och sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. Veterinärer är en av de yrkesgrupper som i sitt dagliga arbete möter djur och deras ägare och har därmed ett ansvar att hantera situationer då man upptäcker våldsutsatta djur. Vid sådana tillfällen kan veterinärer också upptäcka eller misstänka våld i nära relationer d.v.s utsatta djurägare, familjemedlemmar eller personer som står varandra nära på annat sätt. Studien syftade till att med hjälp av en webenkät kartlägga svenska veterinärers kunskaper och förfarande vad gäller kunskaper kring identifikation av NAI (Non-Accidental-Injuries) samt hantering av misstänkta fall av våld mot husdjur och i nära relationer. Veterinärers kunskaper kring dokumentation, såsom information kring skador, avvikande beteenden och händelseförlopp samt vem som ska kontaktas vid misstänkt våld i hemmet är

viktiga och kartlades också i denna studie. Slutligen analyserades materialet ur ett etiskt perspektiv kring hur veterinärer förhåller sig till lidande som begrepp och om synsättet skiljer sig mellan olika typer av djurkategorier (exempelvis lantbruksdjur och sällskapsdjur), samt veterinärers egen upplevda roll och ansvar vid misstänkta fall av våld och eventuella risktaganden vid anmälan.

2 Litteraturöversikt

2.1 Definition av våld

Enligt United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (Declaration on the Elimination of Violence against Women (A/RES/48/104), 1993) kan våld mot kvinnor definieras som:

”en handling av könsbaserat våld som leder till eller sannolikt leder till fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, inklusive hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, oavsett om det förekommer offentligt eller privat.”

(min översättning)

En liknande definition av våld ges av Världshälsoorganisationen (WHO) som lyder:

”den avsiktliga användningen av fysisk kraft eller makt, hotad eller faktisk, mot sig själv, en annan person eller mot en grupp eller gemenskap, som antingen resulterar i eller har stor sannolikhet att resultera i skada, död, psykisk skada, underutveckling eller missbruk.”

(min översättning)

Vidare skiljer man också på olika typer av våld; mellanmänskligt våld, som delas in i våld mellan individer, familje- och partnervåld, med underkategorierna barn, partner samt äldre. Våld i dessa kategorier kan uttrycka sig som fysiskt våld, sexuellt, psykologiskt samt vanvård (WHO, 2019). I denna studie kommer begreppet våld användas som ett samlat begrepp för ovanstående handlingar.

Systematiska kränkningar samt försök att inskränka friheten är de två vanligaste anmälda brottstyperna inom nära relationer (Brå, 2020). Faktorer som anses kunna vara bidragande till våld i nära relationer är ålder, utbildningsnivå, ekonomiska förutsättningar, form av boende och familjesituation (ibid).

2.2 Definition av djurplågeri

Brott mot djurskyddslagen är underordnade djurplågeribrott mot brottsbalken enligt kapitel 10 § 8 i djurskyddslagen (Djurskyddslagen (2018:1192)). För att bli dömd för djurplågeribrott krävs att djuret utsatts för lidande genom uppsåt eller grov oaktsamhet, däremot för att bli dömd för brott mot djurskyddslagen kan det räcka med att visa att förfarandet har varit oaktsamt och att djuret riskerar att utsättas för lidande. Lidande omfattar både psykiskt och fysiskt lidande enligt djurskyddslagen (2018:1192), men lagen definierar inte djurplågeri. Enligt Ascione (1993) kan djurplågeri definieras som *”icke-oavsiktligt, socialt oacceptabelt beteende som orsakar smärta, lidande eller ångest till och/eller döden av ett ryggradsdjur”*.

I brottsbalken (1962:700) kapitel 16 om brott mot allmän ordning, finns paragraf 13 som lyder:

*”Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.
Lag (1972:629).”*

Dessa definitioner har många likheter där en gemensam nämnare är just det icke-oavsiktliga i handlingar som riskerar att skada eller döda djur. Vanvård innebär vanligtvis inte aktiva våldshandlingar. Holmberg (2004) anser dock att våld mot djur inte bara bör definieras i termer av fysiskt, psykiskt, sexuellt eller dödligt våld utan även i form av att avsiktligt förneka djurens behov av foder, vatten och värme.

I augusti 2018 beslutade regeringen att en översyn av djurplågeribestämmelsen i brottsbalken i förhållande till brott mot djurskyddslagen skulle utföras, varpå en särskild utredare fick i uppdrag att bland annat se över eventuell skärpning av straffskalor (N2018:05 Utredningen om proportionerliga och effektiva sanktioner vid brott mot djur). Utredningen redovisades i januari 2020 med förslag till lag om ändring i brottsbalken som innefattar att brott som är grova bör särskiljas och dömas med strängare straff än lindrigare brott samt att bedömningen av brottet ska beaktas med hänsyn till lidandet, omfattningen, om syftet var att få ekonomiska fördelar samt varit av särskilt hänsynslös eller farlig art (Näringsdepartementet, 2020).

2.3 Om sambandet

År 2001 skrev James A. Steintrager en bok med namn *Monstrous appearances: Hogarth's "Four stages of cruelty" and the paradox of inhumanity* (Steintrager, 2001). Boken beskriver verken inom en bildserie av fyra verk som skildrar en ung pojke (sedan man), Tom Nero och hans moraliska förfall som till slut leder till hans död. I det första verket skildras unga pojkar som misshandlar och våldför sig på små djur som i det andra verket byts ut mot män och större lantbruksdjur. Det tredje verket skildrar hur Tom sedan övergår till att döda sin egen flickvän vilket leder till hans avrättning och det fjärde verket som skildrar dissektion av hans kropp, med bland annat en hund som äter på hans hjärta. Verken i boken målades år 1751 och visar att det redan på denna tid fanns en förståelse kring utveckling av våldsbeteenden och en kamp kring djurens värde. På senare år har forskning visat att det finns ett samband, men att det inte nödvändigtvis behöver röra sig om en övergång från djur till människa (Arluke *et al.*, 1999). Istället har man dragit slutsatser om att våldsutövare som utsätter djur för våld har en generellt sett högre risk för flera antisociala beteenden såsom drog- och sedlighetsbrott. Enligt Flynn (2011) finns det ett antal anledningar till att forskning kring våldsutövande mot djur är av stor vikt för samhället. Först och främst tyder våld mot djur oftast på allvarliga antisociala beteenden som skulle kunna användas för att identifiera utsatta barn och dysfunktionella familjer. Vidare kan våld mot djur vara en markör för våld i nära relationer, där forskning har visat att även en våldsutövare kan ha varit utsatt. Kunskaper om sambandet har framförallt framkommit genom studier där kvinnor som kommer till kvinnojourer berättar om djuren och våldet i sina hem (Flynn, 2000; Gallagher, 2008). I en studie av Ascione (1998) visades att nästan 2/3 av de kvinnor som var utsatta för våld i nära relation, även bevittnat våld och hot om våld mot sina husdjur. Andra studier visar liknande siffror där 46.5–66% av kvinnor som inkommit till kvinnojourer rapporterat att deras husdjur blivit utsatta för våld (Flynn, 2000 & Gallagher, 2008). Resultaten visar också att djur i hemmet kan vara en anledning till att kvinnor väljer att inte söka hjälp utav rädsla för djurets hälsa och säkerhet. Samtidigt kan ett djur som är kvar i ett hem med våld, bli en anledning till att kvinnor som lämnat, återvänder (Carlisle-Frank *et al.*, 2004). Våld mot djur och sambandet med våld i nära relationer har också uppmärksamats hos lantbruksdjuren (Se Sambandet & Svenska Djurskyddsföreningen (2018). Det har även visats finnas en än större problematik i vissa av dessa fall då utsatta som bor på gårdar kan vara väldigt isolerade, utan möjligheter att ta sig till civilisationen (Crawford & Clarke, 2012). Vidare har utsatta kvinnor som intervjuats i studier om ämnet, nämnt att de inte har möjlighet att lämna och ta hjälp på grund av heltidsarbetet med djuren som finns på gården (ibid).

Våldet anses i mycket forskning vara en utövning av makt och faktorer som har angivits trigga igång det kan vara allt från stress till illvilja (Carlisle-Frank *et al.*, 2004). Exempel på olika typer av våld mot djur som dokumenterats är slag, strypning, dränkning, skjutning, knivhuggning och kast mot vägg eller nerför trapporna (ibid). Vanligen förekommer också hot om våld eller död, samt att avsiktligt förneka djuren foder, vatten och veterinärvård. I studien av Carlisle-Frank *et al.*, (2004) såg man också att det skiljde sig mellan gruppen våldsutövare samt icke-våldsutövare avseende vilken syn man generellt hade på sitt husdjur och känslorna till detta, där 70-95% av våldsutövarna aldrig visade djuret ömhet, kommunicerade endast genom kommandon och hot, samt ansåg att djuret var ens egendom att göra som man vill med.

I takt med att forskningen har påvisat detta samband har även organisationer vuxit fram för att öka medvetenheten kring sambandet, samt skapa möjligheter för att hjälpa utsatta personer och djur. I Uppsala bildades år 2008 nätverket Veterinär omtanke om våldsutsatta, VOOV, vars syfte är att hjälpa utsatta personer att ta sig ur sina relationer (www.VOOV.nu, u.å.). Det är ofta svårt att ta med sig husdjuret till kvinnojourer och skyddade boenden, varför VOOV ordnar jourhem för dem. Vidare arbetar de med att sprida kunskapen om föreningen på kvinnojourer, länsstyrelser, hos socialtjänst samt på polismyndigheter.

Samma år bildades även motsvarande "National Link Coalition" i Portland, Maine, USA (National Link Coalition, u.å.). Organisationen utgör ett nationellt kunskapscentrum för sambandet mellan våld mot djur och våld mot människa, och finns numera utspjitt i flera amerikanska stater. På deras hemsida förklaras deras syfte som följande:

"Gemensamt arbete för att stoppa våld mot människor och djur".

(min översättning)

I Storbritannien finns också "Links Group" (<https://thelinksgroup.org.uk/about-us>, u.å.) som arbetar för samma ändamål:

"vår vision är en värld fri från våld mot människor och djur"

(min översättning)

The National Link Coalition och Links Group är multidisciplinära nätverk av individer och organisationer inom områdena personomvårdnad samt djurvälstånd som riktar in sig på sambanden mellan våld mot djur, våld i nära relationer, våld mot barn samt våld mot äldre. Genom sitt arbete eftersträvar de ökad medvetenhet genom att vara förespråkare för andra program och koalitioner som arbetar med samma mål, och genom att hålla i utbildningar samt publicera aktuell forskning inom området. Liknande organisationer finns utspridda även i andra delar av världen, såsom England, Spanien, Nya Zeeland, Australien, Brasilien och Kanada.

I Sverige finns även motsvarande organisation som heter Se sambandet, som är en del i det globala nätverket (<https://sesambandet.se/>, u.å). Se sambandets vision är liknande National Link Coalition och lyder enligt följande;

”Vår vision är att arbetet för att upptäcka och motverka våld i nära relationer sker i samverkan mellan dem som möter våldsutsatta kvinnor/partner, barn och äldre och de som möter våldsutsatta djur.”

(min översättning)

Se sambandet nämner därmed också vikten av veterinärers och annan djurhälsopersonals roll i arbetet för att minska våldet.

2.4 Veterinärens roll

I takt med förändringen av djurens roll i samhället och familjen, har även veterinärens roll påverkats (Sandoe *et al.*, 2016). Veterinäryrket växte fram i ljuset av bland annat tre viktiga faktorer som var aktuella under 1700-talets Europa; utvecklingen av komparativ anatomi, förbättringen av lantbruksdjurens hälsa och produktivitet samt hästens roll som dragdjur. Veterinäryrket var således mycket specificerat på de djurslag som under denna tidsperiod ansågs som värdefulla för samhället, där lantbruksdjuren bidrog med livsmedel samt fysiskt arbete, och hästen användes som transport för militära trupper. Allteftersom blev även intresset och känslorna för andra djurslag större och under 1900-talet började även etiska debatter bli en viktig del i utvecklingen av behandlingar och procedurer som utfördes på djur. Under denna tid förändrades också utövandet av yrket från generella veterinärer som behandlade alla djurslag, till mer specialiserade veterinärer som vi kan se idag.

I lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård (2009:302) står följande skyldigheter för djurhälsopersonal:

1 § *”Den som tillhör djurhälsopersonalen ska*

- 1. Fullgöra sina arbetsuppgifter i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet,*
- 2. iaktta noggrannhet och omsorg vid utfärdande av intyg om djurs hälsotillstånd eller vård, och*
- 3. Föra journal över djurhälsovård”*

Vidare är det enligt djurskyddslagen (2018:1192) fastställt att:

18 § *”Om den som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ska han eller hon anmäla detta till*

kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående.”

Dessa bestämmelser hänvisar till att veterinärer ska utöva sina yrken baserat på aktuell forskning och kunskap och lägger också mycket värde i vikten av korrekt och noggrann dokumentation. Detta har stor betydelse vid rättsfall. Vidare är det en veterinärs skyldighet att vid misstanke om missförhållanden eller våld mot djur, anmäla detta till kontrollmyndighet (länsstyrelsen), som kan vidta åtgärder mot överträdelser. Vid misstanke om brott mot djurskyddslagen eller djurplågeri kan länsstyrelsen göra en åtalsanmälan. En veterinär kan också välja att göra en polisanmälan på egen hand (Sveriges Veterinärförbund, 2020).

Veterinärens roll kan ses ur flera olika aspekter, som vuxit fram genom utvecklingen av yrket, men även i relation till utveckling av samhällets synsätt på husdjuren samt etiska perspektiv på djurhållning och välfärd (Sandoe *et al.*, 2016). Som kliniskt utövande veterinärer ligger deras ansvar framförallt gentemot djuret, men här finns också en inbyggd problematik då det även finns ett ekonomiskt intresse som kan ställa djurens välmående mot önskemål från djurägare.

I en studie av Landau (1999) undersöktes veterinärens roll i identifiering och rapportering av våld mot djur, med hjälp av en enkät som besvarades av dekaner på ett antal amerikanska och kanadensiska veterinärhögskolor. Resultaten visade att 97% instämde i att veterinärer i sin yrkesverksamhet kommer att stöta på fall av våld mot djur och 63% av dessa instämde även med att de kommer stöta på fall som var associerade med våld i nära relationer. Landau menade vidare att det verkar finnas en diskrepans mellan vetskap och handling. Trots det höga antalet som svarade att de är medvetna om problemet, avsattes väldigt lite tid för att utbilda veterinärstudenter om problematiken. Endast 17% av dekanerna rapporterade att deras veterinärstudenter fick utbildning kring rutiner vid misstänkt våld mot djur, och författarens uppskattade medelvärde på tid som avläggs på ämnet i läroplanen var endast 8 minuter. Landaus slutsatser var att i många fall av våld mot husdjur är veterinären den första eller även enda som får träffa de involverade parterna. Det är därför av yttersta vikt att veterinärerna är medvetna om problematiken och de tecken som kan tyda på att något inte står rätt till samt hur de ska agera vid eventuell misstanke. Vidare kan de på många sätt bidra till att påverka problematiken kring våld i hemmet genom noggrann undersökning, dokumentation och expertutlåtande, samt att arbeta aktivt med att öka medvetenheten inom sitt fält (Lockwood, 2000). Liknande studier har senare utförts av Williams *et al.*, (2011) i Nya Zeeland samt av Sharpe & Wittum (2015). De undersökte vilken kunskap veterinärer hade kring förekomsten och identifieringen av våld mot djur, samt sambandet med våld i nära relation. Resultaten i studierna visade att ~70-80% av veterinärerna var medvetna

om sambandet och ansåg att de hade ett stort ansvar gentemot sina djurpatienter, men att de var mindre bekväma att hantera fall av våld mot människa.

År 2018 tog Se sambandet i samarbete med svenska djurskyddsföreningen fram en handlingsplan som är riktad till veterinärkliniker och annan djurvårdspersonal för att vägleda vid misstänkta fall av våld mot husdjur och människa (Se sambandet², 2018). Den innehåller detaljerad bakgrundsinformation kring ämnet samt konkreta tips på hur man ska hantera ett sådant inkommande fall. Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap har framställt liknande riktlinjer som kallas ”Djurskydd i kliniken – Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet” som innehåller detaljerade checklistor, protokoll och aktuell lagstiftning som kan användas som stödjande underlag vid fall av våld mot husdjur. Riktlinjerna, som uppdaterades 2020, innehåller även information om sambandet mellan våld mot djur och i nära relationer, hur detta kan hanteras på kliniken samt länkar till utbildning och handlingsplaner (SVF, <https://www.svf.se/veterinarmedicin/vmr-projekt/djurskydd-i-kliniken/> 2020).

2.5 Djur och etik

Vid bedömning av ett djurs välfärd är det viktigt att använda sig av välfärdsparametrar (för specifika djurslag, åldrar, typer, osv.) för att bedöma de positiva och negativa aspekterna ur husdjurets synvinkel (Sandoe *et al.*, 2016). Vidare bör dessa positiva och negativa aspekter avvägas mot varandra, vilket blir en del av den etiska värderingen.

Som nämnts tidigare i texten har känslorna kring och synsättet på husdjur samt veterinärens roll historiskt sett utvecklats från ett mer antropocentriskt synsätt, där fokus legat på att gynna människans intresse i användning av husdjuren, till ett synsätt där även husdjuren har ett egenvärde och egenrätt (Sandoe *et al.*, 2016). Veterinärer har, likt andra yrkeskategorier, moraliska plikter och skyldigheter gentemot flera instanser som kan strida mot varandra, exempelvis skyldigheter mot djurägare, mot veterinärkollegor i samma fält, samhället samt gentemot sina djurpatienter (Rollin, 2006).

Etiken är ett komplext forskningsfält, med flera olika etiska teorier om vad som utgör en moraliskt riktig eller god handling (Sandoe *et al.*, 2008). I denna uppsats kommer fokus ligga på fyra normativa etiska teorier som historiskt sett och i nutid skildrar olika synsätt på värdet och hanteringen av djur.

Thomas Hobbes, brittisk filosof under 1600-talet var en av de största förespråkarna för kontraktualismen eller kontraktsetik, där etikens grund liknas vid ett kontrakt mellan självständiga och rationella personer som gynnas av ett sådant kontrakt (ibid). Vidare anser kontraktsetiker att etiskt agerande endast är nödvändigt

för att gynna ens egen välfärd och intressen, i samexistens med de människor som du samarbetar med. Att etiken bygger på ett sorts kontrakt mellan rationella, självständiga varelser som fysiskt kan ingå i överenskommelser samt kunna dra fördel av att samarbeta, tycks göra att icke-mänskliga djur hamnar utanför begreppet. Exempelvis kan man i detta fall se fördelarna med uppfödning och slakt av produktionsdjur, forskning på laboratoriedjur samt hållandet av sällskapsdjur, och det som gynnar människan, oavsett hur förhållandena eller negativa aspekterna ser ut för djuren själva. Detta innebär alltså att man skulle kunna utsätta djuren för i stort sett vad som helst, så länge det gynnar människan (Röcklinsberg *et al.*, 2017). Liknande problematik kan ses i ett exempel där en människa har en allvarligt sjuk hund, där det mest lämpliga vore avlivning, men där detta inte utförs på grund av att människan skulle lida mer i detta fall (Sandoe *et al.*, 2016). Skulle en människa däremot motsätta sig dålig behandling av djur, skulle hänsyn tas till djuret indirekt för att det gynnar människan (Sandoe *et al.*, 2008). Enligt kontraktsetiken skulle därför skyddet av olika djurslag skilja sig efter graden av känslor och omtanke som samhället hyser för dem. Exempelvis anses det mindre etiskt problematiskt att orsaka smärta hos oönskade djur som möss och råttor än hos katter och hundar, vars ägare kan ha synpunkter på det. Inom kontraktsetiken kan det alltså vara etiskt försvarbart att orsaka djur lidande, oavsett anledning, så länge det inte är missgynnsamt för människan. En invändning mot detta synsätt är att det strider mot de grundläggande etiska principerna om att bara behandla två individer olika om det finns en relevant skillnad dem emellan (t.ex. relaterad till ålder eller hälsa) och att lidande är negativt oberoende av om djuret är önskat av människan eller inte.

En etisk teori som har belyst denna problematik är utilitarismen eller nyttoetiken. Grundtanken i denna teori bygger på att alla handlingar ska främja det allmännas, snarare än den enskildes, bästa (Röcklinsberg *et al.*, 2017). Vidare innefattar det allmänna de bästa upplevelser från alla varelser som är kapabla till att känna tillstånd av välmående, lycka, lidande samt smärta. Detta innebär att alla handlingar som på något vis kan påverka någon varelse som kan uppleva nytta eller lycka, har moralisk betydelse (Sandoe *et al.*, 2008). Det innebär också att det i jämförelser mellan lägre och högre välfärd, i regel inte ska påverka om du som människa måste främja ett djurs välfärd över din egen, om det gynnar allmänhetens bästa (Röcklinsberg *et al.*, 2017). Peter Singer, den mest kända nutida förespråkaren för utilitarismen inom djuretiken, anser att produktion och slakt av lantbruksdjur är oacceptabel för att det sammantagna djurlidandet överstiger det mänskliga intresset av att äta köttet och därmed inte gynnar "det allmänna bästa". Han argumenterar samtidigt för att det i teorin skulle vara acceptabelt om djuren skulle födas upp utan någon typ av negativ påverkan i sina liv och sedan blir slaktade på ett humant sätt och ersatt med ett annat djur (Sandoe *et al.*, 2008). Lockwood (1979) har kritiserat Singers synsätt för att inte tillskriva kännande individer rätt till sina liv och har gjort en liknelse som han

kallar ”Disposapup” som skildrar möjligheten för exempelvis barnfamiljer att köpa en valp i början av sommaren, som är uppfödd och tränad, som sedan lämnas tillbaka i slutet av sommaren, väl medveten om att den kommer att avlivas och sedan ersätts av en ny valp nästa sommar. Han anser vidare att om än extremt, så skulle detta i teorin accepteras enligt Singers synsätt, då det innebär ett nytt liv, kort men lyckligt och i teorin ett liv som inte skulle ha funnits under andra omständigheter.

Den tredje etiska teorin som tas upp här är omsorgsetiken. Den grundades genom Carol Gilligans bok ”In a different Voice: Psychological Theory and Women’s Development” (1982) som behandlade skillnader mellan män och kvinnors uppfattning av moral (Donovan & Adams, 2007). Hon menar att kvinnans sätt att se på moral grundar sig i omsorg, ansvar och relationer medan män snarare uppfattar moral utifrån rättvisa grundat i regler och rättigheter. Omsorgsetikens generella syfte är att röra sig bort från regelbaserade principer till mer kontextuell etik där fokus ligger i djupare förståelse för specifika problem eller situationer och förespråkar vikten av att beakta diversitet mellan individer. Vidare kritiserar omsorgsetikerna också orättvisor i samhället och strävar mot jämställdhet mellan män och kvinnor (Röcklinsberg *et al.*, 2017). En del av omsorgsetiken behandlar människa-djur-relationen. Den betonar att djuren är kännande individer som har känslor som liknar våra, och som kan kommunicera dessa. Detta innebär i sin tur att människor har moraliska skyldigheter gentemot djuren (Donovan & Adams, 2007). Ett av de viktiga begreppen inom omsorgsetiken är uppmärksamhet (*attention*). Utöver uppmärksamheten för det individuella djurets situation så läggs också fokus på faktorer som kan påverka dess välfärd, såsom politiska och ekonomiska system (Röcklinsberg *et al.*, 2017). Till skillnad från andra tillvägagångssätt för att analysera välfärd, analyserar omsorgsetikerna de samhällseliga systemen för att få förståelse kring varför det kommer sig att djur missköts (Donovan & Adams, 2007).

Den fjärde teorin som nämns i detta arbete är djurrättsetiken. Djurrättsetiken har utvecklats parallellt med övriga teorier och har till viss del sin grund i flera av dem (Cochrane, 2012). Några av de största förespråkarna för djurrättsetiken är Tom Regan samt Gary Francione. Singer är som nämnt ovan i grunden förespråkare av utilitarismen där alla kännande varelser har samma moraliska värde vars intressen ska tas i beaktande men i slutändan ska utfallet främja den stora helhetens bästa. Regan anser att de djur som kan klassificeras som livssubjekt ska ha samma moraliska rättigheter som människor, det är individens specifika intressen som är av vikt och bör påverka hur denne blir behandlad. Han lyfter djurens moraliska rättigheter att inte användas och nyttjas som en resurs för andras behov, oavsett om djuren behandlas väl och om detta skulle leda till positiva konsekvenser för det allmännas bästa (*ibid*). Avskaffandet av användandet av djur inom forskning, produktion av lantbruksdjur för mat samt sportjakt är mål som Regan anser viktiga (Regan, 2017). Francione ifrågasätter både Singers och Regans uttalanden att

människans intressen skulle vara av högre vikt tack vare hennes överlägsna kognitiva förmåga, samt Regans uteslutande av djurarter som inte är däggdjur och av icke-vuxna individer (Francione, 2008).

Som yrkesverksam veterinär är det etiska perspektivet en viktig del i det vardagliga arbetet, där vägandet mellan skyldigheter mot människoklienten och djurpatienten kan vara en svår balansgång (Rollin, 2006). Som tidigare nämnts så är den främsta av veterinärernas roller att se till att djurens välfärd är god (Sandoe *et al.*, 2016), men här uppkommer problematiska etiska dilemman i vad som anses som god välfärd (Rollin, 2006). En sämre välfärd och lidande behöver inte nödvändigtvis bara vara resultatet av faktorer såsom smärta, obehag och osäkerhet utan även faktorer som ensamhet, ångest, oro, stress och leda. McMillan *et al.*, (2014) anser att ett djurs lidande kan påverkas av psykiskt våld i samma grad eller högre än av fysiskt våld, vilket även är en försvårande faktor för hur man som veterinär ska kunna avgöra vad som betraktas som lidande eller inte.

2.6 Non-Accidental Injuries (NAI)

Året 1962 publicerade doktor C. Henry Kempe och hans kollegor en artikel, ”The battered child syndrome”, som anses vara en milstolpe i arbetet kring identifiering och ökad medvetenhet om barnmisshandel och skador som inte uppstått till följd av olycka, och kallade dem för Non-Accidental-Injuries (NAI) (Munro & Thrusfield, 2001^B). Artikelnen innehåller information som riktar sig till läkare, som berör hur identifiering och anmälan om barnmisshandel bör ske. Denna teori har på senare år överförs till djursidan och kan med fördel användas av veterinärer för att identifiera eventuellt våldsutsatta patienter (Arkow & Munro, 2008). Identifieringen av NAI kan i vissa fall vara lättare än andra, exempelvis när det gäller fall där förövarens förfarande har bevitnats av utomstående (Munro & Munro, 2008). I andra fall där förfarandet har skett ”bakom stängda dörrar” finns det en del kännetecken som kan vara viktiga i identifieringen av NAIs, så kallade diagnostiska indikatorer eller riktlinjer. Viktigt är dock att inte endast en indikator alltid räcker för att göra en korrekt bedömning, utan en kombination av flera. Indikatorer som är intressanta i bedömningen är exempelvis situationens omständighet, vilka skador som hittas, vilken historia som återberättas av djurägaren och hur husdjuret och ägaren beter sig i förhållande till varandra (Arkow & Munro, 2008). När det gäller historien som återges av ägaren är det viktigt att vara uppmärksam på motsägelser mellan påstådd olyckshändelse och identifierade skador (Munro & Munro, 2008). Vidare kan faktorer såsom olika påstådda olycksscenarier, olika historier från olika personer samt om det finns historik kring tidigare besök med skadade eller avlidna djur, vara indikatorer på att något inte står rätt till. Indikatorer på missförhållanden vad gäller

skador som identifieras kan exempelvis vara repetitiva skador av samma sort, ovanliga skador samt skador med olika läkningsgrad. Avvikande beteenden som kan identifieras hos både ägare och husdjur, såsom aggressivitet och nonchalans hos ägaren och rädsla, aggression och hjälplöshet hos husdjuret, kan även vara viktiga indikatorer att vara uppmärksam på (Arkow & Munro, 2008). Det har också lyfts en problematik i detta då många husdjur uttrycker avvikande beteenden hos veterinären på grund av oro för situationen, snarare än ägaren, vilket kan vara väldigt svårt att bedöma, där exempelvis separering av ägare och husdjur kan vara fördelaktigt för bedömningen.

Studier i Irland och Storbritannien där enkäter skickats ut och besvarats av 115 och 404 veterinärer har visat att ~ 91% ansåg att de var medvetna om förekomsten av NAI bland husdjur och ~50% av dessa hade egna erfarenheter av sådana fall (McGuinness *et al.*, 2005; Munro & Thrusfield, 2001^A). Skador som nämndes av respondenterna i studien av McGuinness *et al.*, (2005) var brännmärken, skottskador, rivsår, förgiftningar, skador på könsorgan samt generella frakturer och blåmärken. I andra studier av Munro & Thrusfield där samma enkätsvar användes studerades förekomsten av NAI, där resultaten visade att 448 fall av våld mot husdjur (hund, katt, häst, hamster, kanin och ospecificerat) hade dokumenterats (Munro & Thrusfield, 2001^{B, C, D}). Av dessa 448 fall var sex procent sexuella skador samt nio fall misstänktes ha samband med Münchausen by proxy, ett syndrom som innefattar att avsiktligt åsamka skada eller sjukdom men agera som räddare. Vanligen kan detta förekomma upprepande gånger och motivet ligger i att få uppmärksamhet eller sympati (Munro & Thrusfield, 2001^{C, D}). I Brasilien utfördes en studie där man obducerade 644 domesticerade katter för att undersöka förekomsten av NAI (de Siqueira *et al.*, 2012). Resultatet visade att 191 katter (26%) visade skador som tydde på våld, varav de största skadorna kom från förgiftning (75%) och trubbigt våld (22%). Slutsatserna som drogs var att diagnostiseringen av NAI är en viktig faktor i identifieringen av våld mot husdjur, samt att veterinärens roll är viktig framförallt för att lämna avgörande bevis för att kunna väcka åtal.

3 Material och metod

3.1 Val av metod

Data samlades in från veterinärer i Sverige med hjälp av en webbenkät. Fördelar med att använda webbenkäter för att göra datainsamlingar är att det är kostnads- samt tidseffektivt (Dahmström, 2004). Ytterligare fördelar är att många av de hemsidor som erbjuder verktyg för att framställa webbenkäter även erbjuder verktyg för att analysera resultaten och skapa rapporter (Trost, 2012). Inför framställandet av enkäten, jämfördes olika hemsidor, för att jämföra variabler såsom kostnad, antal enkäter, antal svar, utformning av frågor samt tillgängliga analysverktyg. Hemsidan som stämde bäst överens med kriterierna och valdes ut var www.webbenkater.com. Inga namn efterfrågades i enkäten för att inte kunna härledas tillbaka till en specifik person. Anonymisering av enkäter kan även vara en viktig faktor för att säkerställa högre svarsfrekvens när det handlar om känsliga ämnen (Trost, 2012). Enkäten bestod av totalt 19 frågor (och ett avslutande öppet kommentarsfält) uppdelade i fyra delar med olika teman; Om din yrkesroll, Om sambandet, Om skador och våld och Din arbetsplats – kunskap och rutiner (Bilaga 1). Den första frågan i enkäten gällande befintlig arbetsplats användes enbart för att kunna se vilka typer av arbetsplatser som var representerade och nämndes således inte vid namn i resultaten. Det avslutande kommentarsfältet där respondenterna kunde skriva fritt nämns inte heller i resultatet, men återkommer i diskussionen/slutsatsen. Vidare handlade den nästföljande frågan om vilket län man arbetar i för att se den geografiska spridningen på svaren samt för att kunna relatera dessa till den totala populationen. I den första delen med namnet ”Om din yrkesroll” ställdes utöver frågan om arbetsplats, även frågor kring antal arbetade år inom yrket, vilka djurslag som man arbetade med samt var man hade läst sin veterinärutbildning. Dessa frågor valdes för att kunna jämföra resultaten och undersöka om det kunde finnas olika nivåer av kunskaper, erfarenheter och värderingar i de olika grupperna som representerades.

3.2 Framtagande av enkäten

Frågorna i enkäten formulerades i enlighet med riktlinjer av Trost (2012). Utseendet, användarvänligheten och formuleringen av frågorna är viktiga aspekter att ha i åtanke för att möjliggöra en hög svarsfrekvens. Långa frågeförmuleringar, negationer, inkonsekvent språkbruk och krångliga ord anses som problematiska i enkätsammanhang och bör därför undvikas. Vidare anser Trost (2012) att följdfrågor och öppna frågor kan vara svåra att besvara om man som respondent är osäker på vad man själv anser eller känner att det är besvärligt att skriva med egna ord. I denna studie valdes en bas av slutna frågor för att procentmässigt utvärdera respondenternas kunskaper och erfarenheter kring olika ämnesområden. Vid varje fråga fanns ett kommentarsfält för att möjliggöra egen reflektion eller motivering av sitt svar. Svarsalternativen bör vara uttömmande på så sätt att respondenten ska känna att det finns ett alternativ som passar, därav bör det finnas ett alternativ för den som vill svara "osäker" eller "vet ej" (Jakobsson & Westergren, 2005). Att inkludera svarsalternativ som "osäker" eller "vet ej" anses dock vara problematiskt då det kan leda till att respondenten undviker att ta ställning, men likväl bör alternativet finnas för den som inte vet eller kan ta ställning. Några av de slutna frågorna gällande respondenternas kompetens inom specifika områden hade svarsalternativen "ja, i de flesta fall", "ja, ibland", "nej" samt "vet ej" för att få en bredare uppfattning kring vad de själva ansåg sig ha för kompetens. Vidare fanns ytterligare en fråga som belyste deras definitioner av begreppet lidande, där möjligheten till att fylla i ett eller flera (eller alla) svarsalternativ fanns. Layouten utformades på ett sätt så att enkäten skulle vara lätt att läsa och följa instruktionerna, där antal frågor och flikar var tydligt markerade (Dahmström, 2004). Enkäten skickades först ut till 16 respondenter från olika yrkesgrupper för granskning och test av de tekniska funktionerna samt formuleringen av frågorna.

3.3 Vetenskaplig metod

Undersökningar kan utföras enligt olika metoder beroende på vilket syfte och vilka typer av svar man vill samla in (Trost, 2012). Kvantitativa metoder där statistiska och kvantifierbara resultat eftersöks anses i vissa kretsar vara av högre värde än kvalitativa metoder som bygger på en djupare förståelse och analys av resultatet. Det finns däremot fördelar med att använda sig av båda metoderna i samma undersökning, då metoderna kompletterar varandra (ibid).

I denna studie analyserades svaren både med kvantitativa och kvalitativa metoder. Ämnet i denna studie ansågs gränsa till tvärvetenskapligt fält då en del av frågorna och slutsatserna är viktiga ur ett samhällsperspektiv. Därför lämpade sig en kombination av kvantitativa och kvalitativa analyser av materialet. De slutna

frågorna analyserades för att identifiera frekvenser, proportioner och mönster och de öppna frågorna med personliga svar analyserades för att få en djupare förståelse kring respondenternas formuleringar.

3.4 Urval och respondenter

Vid insamling av data med hjälp av enkäter eller andra typer av undersökningar, är målet att kunna uttala sig om den totala populationen på ett tillförlitligt sätt (Trost, 2012). I denna studie motsvarar veterinärerna i Sverige den populationen som är relevant för studien. Sveriges Veterinärförbund (SVF) kontaktades och en förfrågan gjordes om det fanns intresse att distribuera enkäten bland förbundets medlemmar. Denna typ av urval kan likställas med ett så kallat bekvämlighetsurval, där man exempelvis distribuerar enkäten via externa hjälpmedel såsom tidningar och organisationer (Trost, 2012). Vidare innebär detta också att urvalet inte kan anses som slumpmässigt och skiljer sig även från andra metoder såsom strategiskt urval och kvoturval där man använder sig av indelning i olika kategorier efter specifika variabler eller karakteristika. Då enkäten ansågs vara av intresse för såväl Veterinärförbundet samt dess medlemmar så åtog de sig att distribuera enkäten. Vid årsskiftet 2018/19 hade SVF drygt 2600 yrkesverksamma medlemmar, 196 studenter samt 639 pensionärer enligt C. Eriksson från SVF (personlig kommunikation, 5 mars, 2019). År 2019 fanns 5378 legitimerade veterinärer i landet. Detta innebär att en stor andel veterinärer i Sverige är medlemmar i SVF. Enkäten skickades ut till 2627 medlemmar och var tillgänglig i tre veckor, under vilken tid en påminnelse om att besvara enkäten skickades ut. Enkäten besvarades av 396 respondenter, vilket ger en svarsfrekvens på 15%. Majoriteten var kliniskt verksamma men även veterinärer från andra arbetsplatser med klinisk erfarenhet svarade.

3.5 Reliabilitet och validitet

Kvantitativ forskning bygger på att studier eller undersökningar ska ha tillförlitliga resultat såtillvida att det bör kunna utföras flera gånger med samma resultat (Trost, 2012) och på så vis ha en så hög reliabilitet som möjligt (Gillham, 2007). En hög reliabilitet innebär i teorin att situationen ska vara standardiserad för att undvika påverkan av slumpinflytelser (Trost, 2012). Generellt anses kvantitativa metoder med tydliga frågor och svarsalternativ ha hög standardisering och därmed också hög reliabilitet. Syftet med denna studie var att undersöka svenska veterinärers kunskaper kring sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. Är validiteten hög visar det att man har mätt det som frågan var avsedd att mäta (Trost,

2012). Faktorer som kan påverka reliabiliteten och validiteten på enkäter är utformningen och formuleringen av frågorna.

3.6 Risker med metoden

Det finns både fördelar och nackdelar med användning av webenkäter, där den främsta nackdelen är att svarsfrekvensen generellt är lägre än vid användning av andra typer av enkäter (Manfreda & Vehovar, 2002; Vicente, 2010; Trost, 2012). Tidigare forskning har visat att undersökningar med hjälp av webenkäter hade 11% lägre svarsfrekvens än undersökningar med andra metoder såsom post och telefon (Yan & Fan, 2010), och kunde variera mellan 25-35% (Kittleson, 1997). Däremot att ta kontakt och genomföra intervjuer via telefon eller post bör rimligen ta mer tid i anspråk än användandet av webenkäter. På grund av denna studies begränsade omfattning vad gäller tidsaspekt och resurser så prioriterades möjligheten att kunna nå ut till fler respondenter på kort tid och därav gjordes valet att inte använda sig av dessa två metoder. Faktorer som kan påverka svarsfrekvensen via e-postutskick är att det kan skickas till ogiltiga eller oanvända adresser, hamna i spamfilter samt missas om man får många mejl eller har begränsad tid vid dator. I denna studie togs hjälp av en extern instans (SVF) för att distribuera e-postutskicket, vilket bör anses som en säker källa för respondenterna som tog emot e-postutskicket. Muñoz-Leiva *et al.* (2010) visade att en annan faktor som kan påverka svarsfrekvensen är användningen och antal påminnelser som skickas ut, där en till fyra påminnelser kunde öka svarsfrekvensen 16-48%. I en enkätstudie av Saleh & Bista (2017) studerades faktorer som kan påverka svarsfrekvensen av webenkäter, där resultaten visade att några av de viktigaste faktorerna (över 85% svarade ja) var att e-postutskicket kom från en organisation eller kollega, att det fanns intresse för ämnet, att enkäten inte var för lång, att enkäten var anonym samt att man fått ett förberedande mejl. Bortfallet i enkäter kan delas in i externt och internt bortfall, där det externa bortfallet anger dem som väljer att inte svara på enkäten och internt bortfall anger dem som väljer att inte slutföra eller att hoppa över vissa frågor (Jakobsson & Westergren, 2005). Faktorer som påverkar bortfall i en enkät kan vara missförstånd i instruktioner eller frågor, men även användning av obligatoriska frågor (Dahmström, 2004). I framställandet av denna enkät låg mycket fokus på tydlighet i e-postutskicken, instruktionerna i de specifika delarna av enkäten samt formuleringen av frågorna.

4 Resultat

Här presenteras resultaten från svaren i webenkäten, genom diagram och förklarande text för att underlätta för läsaren att förstå resultaten och för att lyfta särskilt intressanta resultat. Däremot redovisas resultatet av vissa frågor som var av enklare karaktär endast genom text då diagram inte bedömdes nödvändig för förståelsen av resultatet. Antalet respondenter som räknades med i resultaten var 362 och kommer fortsatt att relateras till som respondenter 1-362. På vissa frågor sågs ett visst bortfall av svar, vilket redovisas under respektive fråga. Anledningen till detta bortfall nämndes vara oro för anonymiteten, svårigheter att förstå frågan eller att man inte hittar ett svarsalternativ som passar. Antal svar i kommentarsfälten var betydligt lägre än de stängda frågorna, men som tidigare nämnts var syftet med dessa fält framförallt att främja respondenternas möjlighet att själva reflektera kring frågan. Kommentarer som nämns i resultatet kan således inte anses som representativt för alla respondenter, men ge en uppfattning kring hur man kan resonera.

4.1 Om din yrkesroll

Här redovisas svaren som gavs på fråga 1b-4 som berörde information kring den egna yrkesrollen. I denna del besvaras frågor kring geografisk placering av arbetsplats, var veterinärutbildningen ägt rum, antal år i yrket samt vilka djurslag man arbetar mest med. Frågorna i denna del är intressanta i analysen av svaren i senare delar, där svar från olika grupper diskuteras. Fråga 1a behandlade namn på arbetsplatser och användes bara för att se vilka olika typer av arbetsplatser som var representerade i svaren. Namnen på arbetsplatserna hålls anonyma och redovisas inte i denna rapport.

4.1.1 Fråga 1b. I vilket län ligger denna klinik/praktik?

Denna fråga besvarades av 355 respondenter och visade att spridningen av respondenter omfattade hela landet, dvs minst ett svar i varje län. De län som var högst representerade var Stockholms län, Västra Götalands län, Uppsala län samt Skåne län. Resultatet stämmer relativt väl överens med utbredningen av kliniker i landet, där antalet kring storstäderna är högre än antalet på gles landsbygd. Tabell 1 visar resultaten från svaren på fråga 1b.

Tabell 1. Respondenternas svar på fråga 1b. I vilket län ligger denna klinik/praktik? N=355.

Spridning av arbetsplatser	Procent av respondenter
Norrbottnens län	2,5
Västerbottens län	3,4
Jämtlands län	2
Västernorrlands län	2,3
Dalarnas län	3,7
Gävleborgs län	2,5
Värmlands län	1,7
Örebro län	3,1
Västmanlands län	3,1
Uppsala län	11,3
Stockholms län	20,6
Södermanlands län	2,5
Västra Götalands län	13,8
Östergötlands län	4,8
Jönköpings län	2,3
Hallands län	3,9
Kalmar län	2,5
Kronobergs län	2
Gotlands län	1,4
Blekinge län	1,7
Skåne län	9

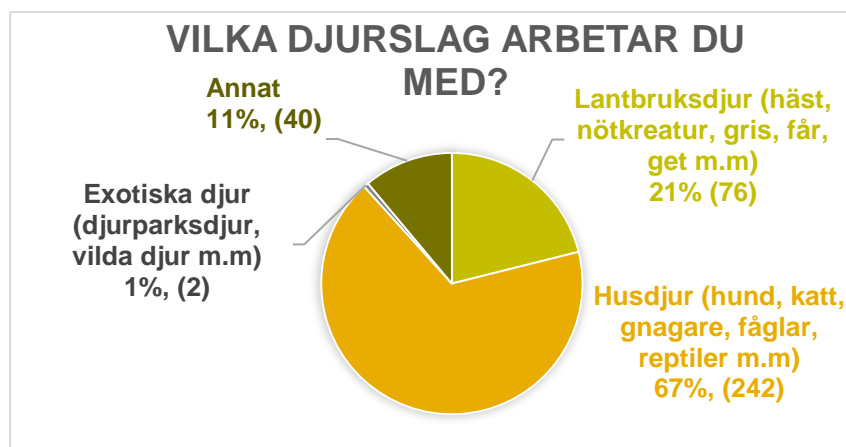
4.1.2 Fråga 2. På vilket universitet gick du din veterinärbildning?

Denna fråga besvarades av 361 respondenter, varav 276 (76.5%) svarade att de hade genomgått sin veterinärbildning på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Av resterande 86 (23,5%) respondenter som hade valt alternativet ”Annat”,

kommenterade 41 (48%) att de hade genomgått sin utbildning på Köpenhamns Universitet. Två respondenter nämnde att de hade läst utbildningar utomlands samt kompletterat med SLUs tilläggsutbildning för veterinärer med examen från land utanför EU/EES och Schweiz (TUVET). Exempel på andra universitet som var representerade med fler än 2 respondenter var University of Veterinary Medicine Budapest (4 respondenter), Ludwig-Maximillan-University Munich (LMU Munich) (3 respondenter), University of Veterinary medicine Hannover (TiHo) (3 respondenter), The University of veterinary medicine and pharmacy in Košice (UVMP Košice) (4 respondenter), Norges miljø- och biovetenskapliga Universitet (NMBU) (3 respondenter) samt University of veterinary and pharmaceutical Sciences, Brno (VFU) (3 respondenter).

4.1.3 Fråga 3. Vilka djurslag arbetar du med?

Denna fråga besvarades av alla utom två, varav den största andelen svarade Husdjur (hund, katt, gnagare, fåglar, reptiler m.m.) (Figur 1). Några respondenter svarade att de inte var kliniskt yrkesverksamma.

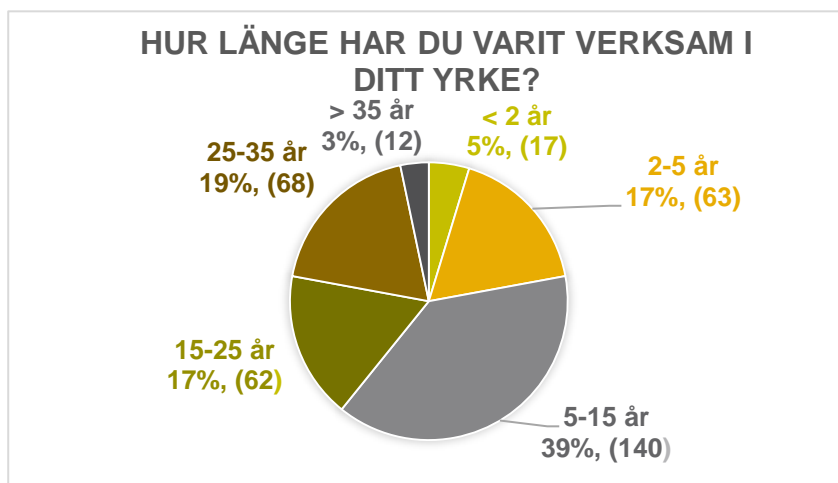

Figur 1. Respondenternas svar på fråga 3. "Vilka djurslag arbetar du med?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N=360.

4.1.4 Fråga 4. Hur länge har du varit verksam i ditt yrke?

Denna fråga besvarades av alla respondenter, varav alla grupper var representerade av minst en respondent. Den störst representerade gruppen bland respondenterna som besvarade enkäten var de som hade varit verksamma i 5-15 år (Figur 2).

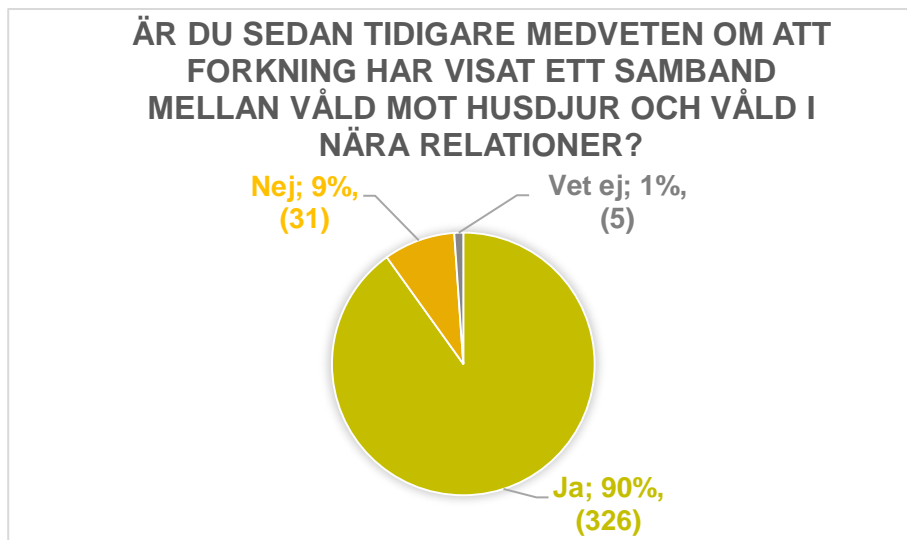
Figur 2. Respondenternas svar på fråga 4. "Hur länge har du varit verksam i ditt yrke?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 362.

4.2 Om sambandet

Här redovisas de svar som gavs på frågorna 5-7 som berörde respondenternas tidigare kunskaper kring sambandet samt var och under vilka former den kunskapen har erhållits.

4.2.1 Fråga 5. Är du sedan tidigare medveten om att det enligt forskning har visats finnas ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer?

Denna fråga besvarades av alla respondenter, varav majoriteten svarade Ja (Figur 3). Av respondenterna som svarat, utvecklade 45 respondenter vidare sina svar i kommentarsfältet.

Figur 3. Respondenternas svar på fråga 5. "Är du sedan tidigare medveten om att forskning har visat ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 362.

Antalet respondenter som svarade Ja på frågan låg mellan 89-92% i alla svars kategorier.

En av respondenterna som svarade ja på frågan, respondent 15, utvecklade i kommentarsfältet vidare att hen har blivit medveten om sambandet genom egna tidigare erfarenheter:

"Egen erfarenhet av förtryckande familjefäder vars husdjur ofta visar nervositet och rädsla."

Av de som svarat Ja på frågan, nämnde 20 respondenter läsning av artiklar inom ämnet, diskussioner på veterinärforum, deltagande på veterinärkongresser, kunniga kollegor och seminarier, som vägar de har erhållit denna kunskap på. Därutöver kommenterade respondenter 14 och 141 att de erhållit kunskapen genom personliga kontakter och arbete med personer insatta i ämnet. De nämnde Therese Ottinger som är laboratorieveterinär på SVA och jobbar till viss del med identifiering av skador efter våld mot djur samt Carin Holmberg som är forskare och författare inom ämnet och bland annat har skrivit boken "Med husbondens röst – Om våld mot djur i misshandelsrelationer" (2004).

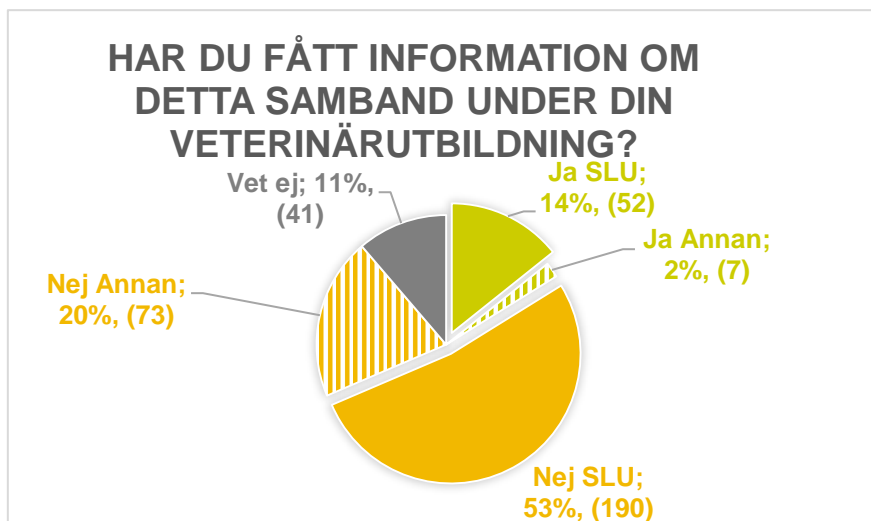
En annan av respondenterna som har svarade Ja på frågan gav sin egen tanke kring temat:

”Tycker att det är logiskt. Utövar man våld saknas det en del empati och självbehärskning.” - Respondent 94

Vidare hade åtta respondenter kommenterat att de kommit i kontakt med sambandet genom medlemskap, praktiker, utbildningar samt information från VOOV. Tre av respondenterna som svarade Nej på frågan, kommenterade dock att de var medvetna om sambandet och att det är logiskt och verkar rimligt att det skulle finnas ett samband.

4.2.2 Fråga 6. Har du fått information om detta samband under din veterinärutbildning?

Denna fråga besvarades av alla respondenter, varav den största andelen svarade Nej. Av de 262 som svarade att de inte hade fått informationen under sin utbildning, hade den större andelen gjort sin utbildning på SLU (se fråga 2.) Av de 59 som svarade Ja hade nästan alla gjort sin utbildning på SLU. Av respondenterna som svarat på frågan utvecklade 54 av respondenterna sina svar vidare i kommentarsfältet.

Figur 4. Respondenternas svar på fråga 6. ”Har du fått information om detta samband under din veterinärutbildning?” Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 362.

Av de respondenter som svarade Nej på frågan, tog 14 upp tidsaspekten, eftersom de hade utfört sina utbildningar relativt många år tillbaka, där denna forskning inte än var aktuell: En av respondenterna resonerade kring det enligt följande;

”Den forskningen var inte gjord och än mindre publicerad då jag gick utbildningen. Det sambandet upptäckte man först senare, men jag har hittat informationen om det i samband med veterinärkongresser och via kollegor.”

- Respondent 88

Två respondenter som svarade Nej på frågan, reflekterade vidare kring anledningar till att den informationen inte tas upp under utbildningen;

”Möjligen att det nämndes under kliniktiden men överlag upplevdes det som att det var tabu att prata om och att en som veterinär bör hålla sig väl med sina djurägare för att inte förlora kunder”.

- Respondent 141

”Det är allmänbildning och kunskapen om detta hör inte nödvändigtvis till min veterinära kunskap”.

- Respondent 213

Vidare kommenterade 11 respondenter som svarat Ja och Vet ej på frågan att de inte nödvändigtvis fick informationen från ordinarie undervisning, men istället genom uppstartandet av VOOV, samt via informationskvällar på studentkåren. Respondent 121 som studerade sina första 3 år utomlands reflekterade kring den möjliga problematiken kring detta då det kan skilja sig i tänket kring krishantering, djurägarsamtal samt kritiskt tänkande.

4.2.3 Fråga 7. Har du egna erfarenheter kring detta samband i din veterinära verksamhet?

Denna fråga besvarades av alla respondenter, varav 243 (67%) respondenter svarade Nej, 86 (24%) respondenter svarade Ja och 33 (9%) svarade Vet ej. Av respondenterna som svarat, utvecklade 66 respondenter sina svar vidare i kommentarsfältet.

Av respondenterna som svarade Ja på frågan, kommenterade åtta vidare att de har stött på enstaka fall i sin verksamhet. Vidare kommenterade 16 respondenter som svarade Ja eller Vet ej, att det inte har varit helt uppenbart men att misstankar funnits, och till viss del också anmälts.

Två respondenter kommenterade att det har förekommit att de har stött på sambandet i samband med djurskyddskontroller, obduktioner samt kunder som inkommit till klinik och två respondenter kommenterade att de har erfarenhet av ägare som kommit in med samma skadade djur vid upprepade tillfällen.

Ytterligare två respondenter kommenterade att de har haft kunder som kommit in där både djuret och en utsatt familjemedlem fått hjälp, samt att kunder i samband med telefonrådgivning nämnt att de inte kunde komma in på grund av en dominerande partner. Respondent 330 berättade om ett fall där en person ringer in

till kliniken för att informera om att dennes ex-partner möjligtvis skulle ta in dennes friska hund till kliniken för avlivning, som straff.

Såhär kommenterade respondent 254 om sina erfarenheter inom olika yrkesroller;

”Har haft ärenden då jag arbetade 15 år som distriktsveterinär med hemska förhållanden för barn och sedan dom för djurplågeri. Ännu fler exempel de senaste 6 åren som länsveterinär vid omhändertagande i djurskyddsfall där jag fick bevittna märkliga familjeförhållanden.”

Reflektioner kring problematiken angående kunskap om identifiering av fall av våld mot djur och vidare även mot människa, gjordes av 17 respondenter där de själva ansåg att de inte hade stött på dem men att det lika gärna kan betyda att de har missat att identifiera dem. Vidare reflekterade två respondenter kring sannolikheten att utsatta personer tar med sina utsatta djur och söker hjälp:

”Jag tror att många fall av våld mot djur missas och mörkertalet lär vara stort. De flesta av dessa kommer sannolikt inte till veterinären då det kostar pengar och våldsverkare även har en tendens till ekonomiskt våld.”

- Respondent 213

”Misstänker att de som far illa i hemmet har betydligt mer att tänka på än att ens ta sig till veterinären och att vi därför inte ser dem särskilt frekvent.”

- Respondent 2

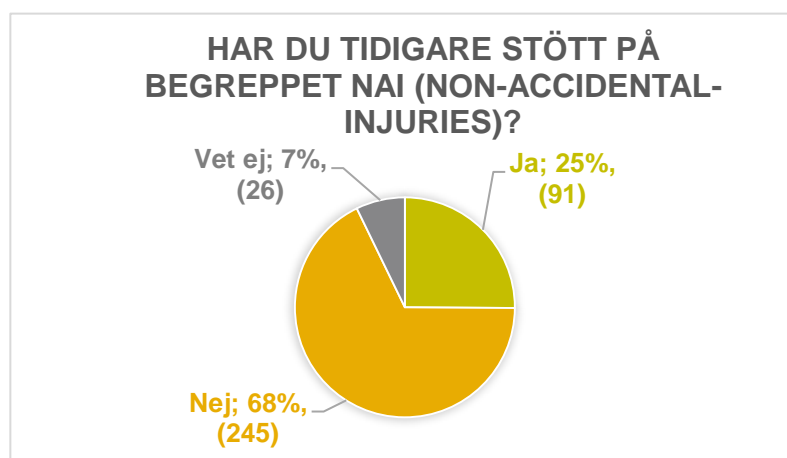
Två av respondenterna som arbetar bara med hästar och som svarade Nej på frågan reflekterade kring att det troligtvis inte förekommer i samma utsträckning hos häst. Respondent 185 berättade däremot om en händelse där denne åkt ut till en gård där en häst fått ögonskador till följd av att ägaren piskat hästen under en ridtur, där det även visade sig att denne misshandlat hästen vid flera tidigare tillfällen.

4.3 Om skador och våld

Här redovisas de svar som gavs på frågorna 8-12 som berörde respondenternas kunskaper kring skador och våld samt skillnaden mellan skador som kan uppkomma vid olycka och som följd av våld.

4.3.1 Fråga 8. Har du tidigare stött på begreppet NAI (Non-Accidental-Injuries)?

Denna fråga besvarades av alla respondenter varav majoriteten svarade Nej (Figur 5). I det efterföljande kommentarsfältet utvecklade 25 respondenter vidare sina svar.

Figur 5. Respondenternas svar på fråga 8. "Har du tidigare stött på begreppet NAI (Non-Accidental-Injuries)?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 362.

Av respondenterna som svarade Nej och Vet ej, kommenterade 11 att de inte hade stött på just detta begrepp men förstod dess innebörd, och använde sig av andra begrepp för samma fenomen i sin egen yrkesutövning. Respondent 14 belyste även vikten av att hålla sig till ett språk som lekmän kan förstå och inte riskerar att misstolkas.

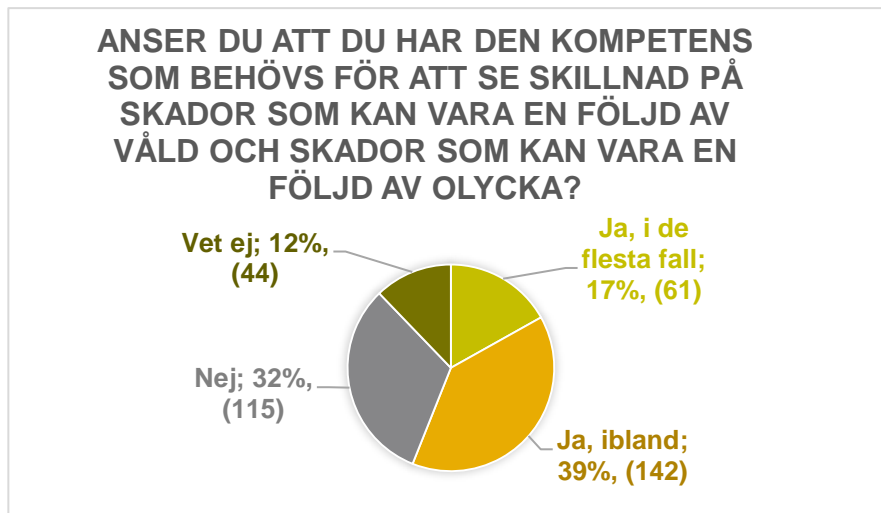
Respondent 213 och 245 som svarade Ja på frågan, nämnde att de stött på begreppet i anslutning till kurs/konferens som hölls av VeTA (tidigare Svensk Djursjukvård). Tre respondenter kommenterade att de stött på begreppet i sin yrkesroll. I det ena fallet med en ägare som led av Münchhausen by proxy som upprepade gånger förgiftade sina hundar och andra fallet där en ägare genom en påstådd olycka backat över sin hund, varpå försäkringsbolaget lyfte en fundering kring händelseförlopp. En av respondenterna som svarade Ja på frågan, reflekterade kring förfarandet vid misstänkta fall av NAI;

"Veterinärer har ett viktigt uppdrag att alltid försvara bra djurskydd och människa/djur relationer, därför rapporteras alla fall jag stöter på i min yrkesutövning till länsveterinären för vidare handläggning."

- Respondent 346

4.3.2 Fråga 9. Anser du att du har den kompetens som behövs för att se skillnad på skador som kan vara en följd av våld och skador som kan vara en följd av olycka?

Denna fråga besvarades av alla respondenter, varav den största andelen svarade Ja, ibland (Figur 6). Av respondenterna som svarade utvecklade 39 respondenter vidare sina svar i kommentarsfältet.

Figur 6. Respondenternas svar på fråga 9. "Anser du att du har den kompetens som behövs för att se skillnad på skador som kan vara en följd av våld och skador som kan vara en följd av olycka?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 362.

Av de respondenter som utvecklade vidare i kommentarsfältet, ansåg 20 respondenter (fyra Ja, i de flesta fall, 11 Ja, ibland, tre Nej och två Vet ej) att det i många fall kan vara svårt att avgöra men att det går att utreda med hjälp av helhetsbilden – skador, händelseförlopp, djurets beteende och ägarens beteende, samt deras samspel. Ytterligare nio respondenter kommenterade att identifiering av avvikelser i beteende och normalmönster vid skador kan vara värdefulla vid misstankar om utövat våld. Respondent 2 och 88 kommenterade att man kanske inte blir misstänksam vid engångsföreteelser men att repetitiva skador på samma djur kan leda till att misstankar tas upp.

Respondent 1 funderade kring problematiken rörande hur man ska kunna identifiera skillnader mellan skador:

"Många djur som man träffar på en smådjursklinik, framförallt katter som går ute, kan ju råka ut för saker som vi inte har någon aning om; slagsmål, fall från höjd, trafikskador, rivit sig, fastnat osv – där den typiska anamnesen är "den kom hem och var halt, hade ont, hade sår osv."

Respondent 345 nämnde att det kan vara svårt att upptäcka missförhållanden på grund av att många djur är rädda/osäkra hos veterinärer, och beter sig avvikande på grund av detta.

Respondent 141 berättade att det i grundutbildningen inte fanns någon undervisning för att kunna skilja skadorna kliniskt och reflekterar vidare:

”Som beskrivits tidigare upplevde jag ämnet tabubelagt då djurägaren är en betalande kund och i de fall försäkring finns så täcker inte den skador till följd av eget våld.”

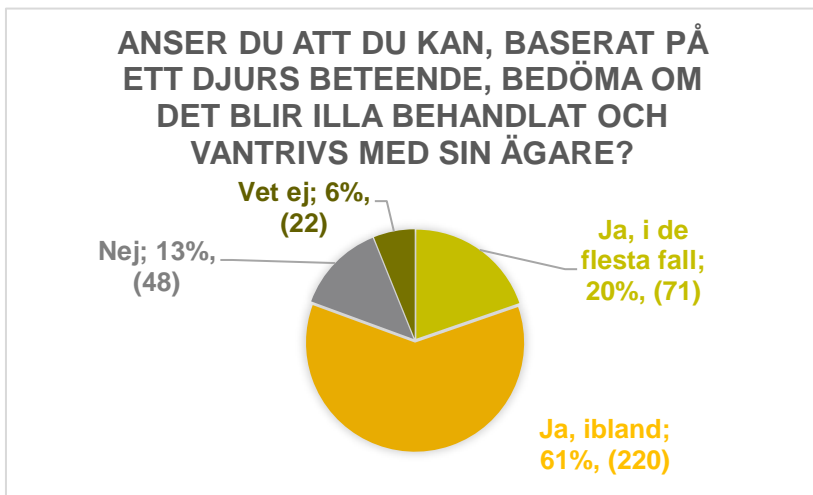
En av respondenterna som svarade Nej på frågan har formulerat sina tankar som följande:

”Eftersom vi sällan ser solklara fall på NAI så är det svårt att vara säker. Det ligger dessutom i veterinäryrkets och de flesta veterinärers natur att aldrig vara säkra på någonting eller dra förhastade slutsatser.”

- Respondent 213

4.3.3 Fråga 10. Anser du att du kan, baserat på ett djurs beteende, bedöma om det blir illa behandlat och vantrivs med sin ägare?

Denna fråga besvarades av alla respondenter utom en, varav den största andelen svarade Ja, Ibland (Figur 7). Av respondenterna som svarade utvecklade 57 respondenter sina svar vidare i kommentarsfältet.

Figur 7. Respondenternas svar på fråga 10. ”Anser du att du kan, baserat på ett djurs beteende, bedöma om det blir illa behandlat och vantrivs med sin ägare?” Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 361.

Enligt 29 respondenter med minst en representant från varje svarsalternativ kan det vara problematiskt att bedöma vid besök på klinik på grund av tidsbrist, djur som är osäkra på klinik, väldigt lojala djur som tyr sig till ägare ändå, samt skillnader djurslags- och individmässigt. Två respondenter resonerade kring detta som följande;

”Jag upplever att djur ofta har ett förändrat beteende vid klinikbesök jämfört med i sin vanliga miljö, vilket kan försvåra denna bedömning. Att väga in djurägarens beteende ger ofta en bättre bild av situationen.”

- Respondent 141

”Många djur är under stor stress hos veterinärer. Då kan även en ägare som i vanliga fall är ”otäck” för djuret, bli dess enda trygga punkt. Därför är det ofta svårt att läsa av djurets reaktioner korrekt på kliniken.”

- Respondent 79

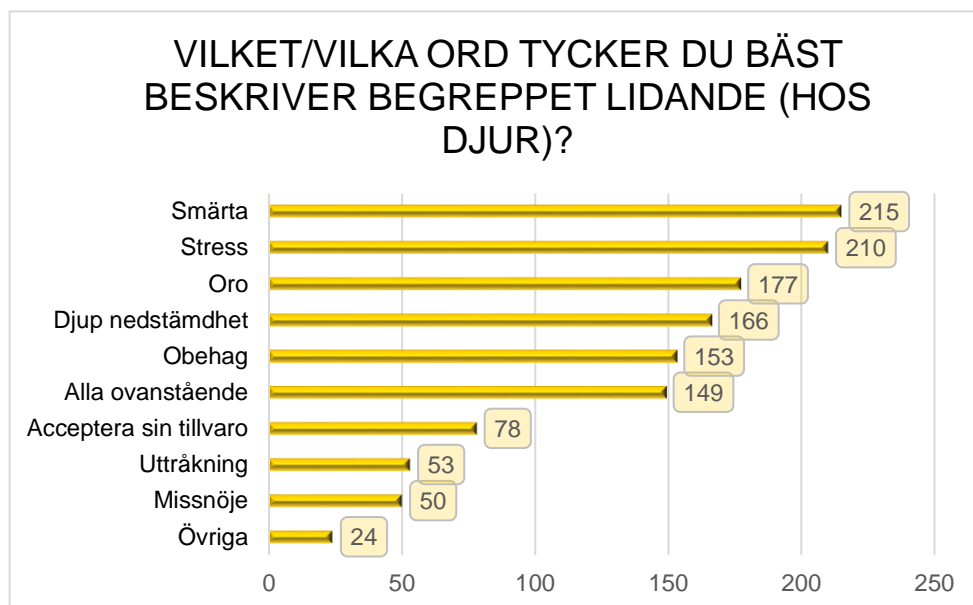
De sju respondenter som svarade Ja, i de flesta fall och Ja, ibland berättade att de letar efter beteenden såsom osäkerhet, rädsla, och flyktbeteende för/från ägaren.

Tre respondenter resonerade kring problematiken angående skillnaderna i förhållanden och beteenden mellan djur/ägare, när man jämför mindre husdjur med lantbruksdjuren. Exempelvis menade respondent 32 att det kan vara svårt att se på hästen då den är ett flock/flyktdjur och inte på samma sätt visar anknytning till sin ägare. Vidare kommenterade respondent 260 att produktionsdjur som visar tecken på stress/nedsatt välfärd kan ha andra orsaker än dålig behandling av sin ägare.

Respondent 254 som svarade Nej på frågan, ansåg att det är mycket svårt att se att ett djur vantrivs med sin ägare för att djuren har en grundmentalitet som är förlåtande och de lever i nuet. En respondent reflekterade också kring risken med att en förövare inte själv kommer in med djuret till kliniken, och att avvikande beteenden då kan vara svåra att identifiera.

4.3.4 Fråga 11. Vilket/Vilka ord tycker du bäst beskriver begreppet lidande (djur)?

Denna fråga besvarades av alla respondenter. Frågan kunde besvaras med valfri kombination av val och skildrar därav främst vilka begrepp som enligt högst frekvens ansågs bäst förklara ett djurs lidande. Av respondenterna som besvarat frågan, kommenterade 38 vidare med egna förslag i kommentarsfältet. Figur 8 visar fördelningen av respondenternas svar på fråga 11.

Figur 8. Respondenternas svar på fråga 11. "Vilket/Vilka ord tycker du bäst beskriver begreppet lidande (hos djur)?" Antal gånger varje begrepp blev valt anges i staplarna med specificerat antal i boxarna. N= 362.

Fyra respondenter menade att det är svårt att bedöma ett lidande på ett djur och att det i många fall är en fråga om grad och varaktighet. Respondent 141 formulerade detta enligt följande:

"Utifrån vårt rättssystem vill jag gärna tala om lidande som ett resultat av smärtpåverkan och tidsaspekt."

Vidare reflekterade respondent 110 kring svårigheten att bedöma ett djurs lidande:

"Vi kan bara bedöma djurens känslor utifrån observerbara beteenden. Stress, oro och smärtpåverkan är enkla att avläsa utifrån ansiktsuttryck och allmänt beteende. Vi kan aldrig veta vad djuret egentligen känner utan bara bedöma djuret utifrån hur känslolivet speglar sig i djurets uttryck och beteende."

Andra begrepp som respondenterna ansåg behövdes läggas till på listan var aggressivitet, "strykräddhet", stereotypier, ångest, underlåten blick/kroppshållning, undernäring, frustration, ensamhet, rädsla, törst, illamående, ångest samt utan möjlighet att utföra naturliga beteenden.

Respondent 52 berättade att denne under studietiden endast fick lära sig om tvångsbeteenden som psykologisk vantrivsel hos djur:

"Från dessa kommer ju även en del veterinärmedicinska tillstånd som utvecklas med tid. Exempelvis krubbitning som kan leda till förtjockade halsmuskler hos

häst, samt slickning/bitning i hud som kan leda till dermatit/kala fläckar hos hund.”

Det var tre respondenter som nämnde vikten av att psykiskt lidande inte ska underskattas, där det i vissa fall kan vara värre om ett djur lever i konstant oro/stress/ångest än om det lever med smärta från exempelvis artros.

Bland dem som varit yrkesverksamma 2-5 år, 5-15 år samt 15-25 år, var smärta det högst representerade begreppet. I grupperna < 2 år, 25-35 år och >35 år var begreppet stress högst representerat.

4.3.5 *Fråga 12. Har du upplevt skillnader mellan vilka djurslag som oftare är utsatta för skador som följd av våld än andra?*

Denna fråga besvarades av alla 362 respondenter, varav 157 (43%) respondenter svarade Vet ej, 153 (42%) respondenter svarade Nej och 52 (15%) respondenter svarade Ja. I det efterföljande kommentarsfältet utvecklade 69 respondenter vidare sina svar. Av respondenterna som besvarade frågan kommenterade 10 att det var svårt att veta då de bara är specialiserade inom sitt djurslag, och därav inte har någon erfarenhet kring frekvenser av inkomna fall av andra djurslag än de som man arbetar med.

Vidare kommenterade 42 respondenter dock att de gissade att smådjur/sällskapsdjur, framförallt katt och hund är mer utsatta än lantbruksdjuren. En respondent beskrev sina tankar som följande:

”Djur som delar hemmet, dvs hålls inom hemmets fyra väggar är mer frekvent utsatta än djur som hålls utanför, exempelvis i stall eller frigående. Dels är det en bias att dessa djur når oss mer frekvent men det beror nog mycket på att där kan det ske mer i det dolda, alternativt att djuren är mer tama och man kan komma de nära. Sedan ger det mer känslomässigt övertag att misshandla någons hund än att försöka ge sig på någons nötkreatur.”

- Respondent 14

Respondent 110 resonerade på ett annat sätt och tror att man generellt tar mindre hänsyn till känslor hos djur som man inte håller i huset och att lantbruksdjur och hästar ofta behandlas mer hårdhänt än sällskapsdjur, delvis på grund av att de inte är lika tama eller följsamma. Vidare ansåg denne att det är mindre socialt accepterat att utföra samma våld mot exempelvis hundar.

Respondent 141 nämnde att det möjligtvis kan vara så att djur med lägre värde och status oftare är utsatta för våld, och att det inte är lika stor chans att de tas till veterinär. Av respondenterna som svarade Nej eller Vet ej, kommenterade 14 att de inte anser sig ha kunskap eller erfarenhet för att bedöma denna fråga.

4.4 Din arbetsplats – Kunskaper och rutiner

Här redovisas de svar som gavs på frågorna 13-19 som berörde kunskaper och rutiner hos respondenten samt dennes arbetsplats, kring hantering vid misstänkta fall av våld mot djur/människa. Fråga 19 var en öppen fråga som besvarades med egna ord och resultaten kommer således att skildras i form av antal av förekommande relevanta begrepp inom ämnet.

4.4.1 Fråga 13. *Erbjuder din arbetsplats/arbetsgivare utbildning/information kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer?*

Denna fråga besvarades av 360 respondenter, varav 257 (72%) respondenter svarade Nej, 66 (18%) respondenter svarade Vet ej och 37 (10%) respondenter svarade Ja. Av respondenterna som svarat utvecklade 58 respondenter vidare sina svar i kommentarfältet.

Av 13 respondenter varav två svarade Ja, nio svarade Nej och två svarade Vet ej, kommenterades det att det inte har funnits behov eller möjlighet då de befunnit sig på en liten arbetsplats eller var egenföretagare. Vidare så nämnde två respondenter som svarade Nej även att de aldrig har blivit inbjudna eller sett kurser/seminarier inom detta ämne. Fem respondenter kommenterade att ämnet lyfts vid enstaka tillfällen och sju respondenter berättar att de fått möjlighet till att närvara på informationskvällar, föreläsningar och seminarier som berörde ämnet. Respondent 13 som svarade Ja på frågan, reflekterade kring frågan enligt följande:

”Det är en del av vardagen att möta djur i bristfälliga miljöer. En bristfällig miljö för till exempel en hund är oftast också bristfällig för människorna som bor där.”

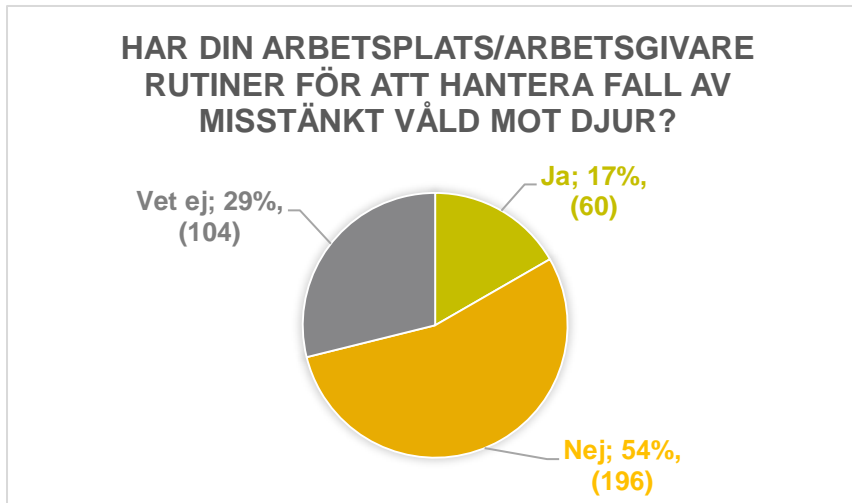
Respondent 329 berättade att deras personal i många fall känner till djurägarens situation i samhälle och familj och att de inte haft någon kännedom kring våld mot människor i nära relationer. Denne utvecklade vidare:

”Vi kan ibland ställa oss frågor kring detta utifrån något djurs handhavande men det har aldrig varit så pass konkret att jag tycker vi kunnat gå vidare med någon form av misstanke eller anmälan.”

Tre respondenter skrev att det sällan finns möjlighet till vidareutbildning och att inga kurser får gås om de inte stämmer överens med arbetsplatsens kompetensplan. Respondent 354 skrev vidare att oftast prioriteras helt enkelt andra kompetensområden.

4.4.2 Fråga 14. Har din arbetsplats/arbetsgivare rutiner för att hantera fall av misstänkt våld mot djur?

Denna fråga besvarades av alla utom två respondenter, varav majoriteten svarade Nej (Figur 9). Av respondenterna som svarat utvecklade 60 respondenter sina svar vidare i kommentarsfältet.

Figur 9. Respondenternas svar på fråga 14. "Har din arbetsplats/arbetsgivare rutiner för att hantera fall av misstänkt våld mot djur?" Andel svar per svarsalternativ anges i procent och antal respondenter inom parentes. N= 360.

Av respondenterna som svarat Ja, kommenterade fyra att det finns specifika rutiner eller styrdokument som ska följas. Av 18 respondenter, varav 15 som svarade Ja, två som svarade Nej och en som svarade Vet ej, kommenterades det att det inte finns specifika rutiner men att det finns god kontakt med djurskyddsinspektör, länsveterinär, socialtjänst samt polis. Respondent 341 reflekterade kring detta som följande:

"Vi har inga tydliga rutiner för detta men vid misstanke om att ett djur utsätts för lidande av någon form görs en anmälan till länsveterinär/polis av ansvarig veterinär".

Två respondenter som svarade Nej, kommenterade vidare att det kanske är något att fundera över och att det skulle vara bra med en lathund att ha som utgångspunkt. Vidare berättade två respondenter att de vid behov och misstanke om våld mot djur skulle agera och göra en anmälan till länsveterinär eller polis. Av respondenterna som svarade Nej och Vet ej, förklarade sex att de var relativt nyanställda eller av olika anledningar inte var så insatta i rutinerna som fanns på arbetsplatsen.

4.4.3 Fråga 15. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken myndighet som ska kontaktas?

Denna fråga besvarades av alla 362 respondenter, varav 238 (66%) respondenter svarade Ja, 194 (29%) respondenter svarade Osäker och 20 (5%) svarade Nej. I det efterföljande kommentarsfältet utvecklade 74 respondenter vidare sina svar.

Av 63 respondenter, varav 37 svarade Ja, två svarade Nej och 24 svarade Vet ej, kommenterades det att man i ett sådant fall skulle anmäla till antingen länsstyrelsen eller polis eller både och. Respondent 13 specificerade även att om det är fråga om djurplågeri/våld mot djuret kontaktar de polis och vid mer diffus vanvård kontaktas länsstyrelsen. Fyra respondenter kommenterade att de inte vet exakt men att det finns information på arbetsplatsen eller att de går direkt till närmsta chef som vet hur fallet ska hanteras. En av respondenterna som svarade Osäker, vet vad som gäller för djuret i fråga men reflekterade vidare kring sambandet enligt följande:

”Vet inte vilka andra myndigheter man kanske bör kontakta med tanke på eventuella utsatta människor i sambandet. Bör man ens göra det eller faller det på instansen jag kontaktar med tanke på djuret.”

- Respondent 52

Respondent 88 nämnde att man borde kontakta länsstyrelsen eftersom det ska bli ett djurskyddsärende, men att man även borde kontakta andra myndigheter samtidigt för att undvika förvärring av situationen eftersom djurskyddsärenden kan bli långdragna. En respondent kommenterade att utöver länsstyrelsen och polis skulle också kvinnojour kontaktas och två respondenter hänvisade till styrdokument/riktlinjer som finns på arbetsplatsen.

4.4.4 Fråga 16. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken dokumentation och bevismaterial som kan vara viktig som underlag i eventuellt kommande rättsprocess?

Denna fråga besvarades av alla 362 respondenter, varav 157 (43%) respondenter svarade Ja, 149 (41%) respondenter svarade Osäker och 56 (16%) respondenter svarade Nej. I det efterföljande kommentarsfältet utvecklade 62 respondenter vidare sina svar. Av dessa, kommenterade 44 respondenter att fotografering av djur/skador var ett viktigt bevismaterial. Vidare ansåg samma antal respondenter även att noggrann journalföring var viktigt. Fem till åtta respondenter ansåg att dokumentation i form av obduktionsfynd, laboratorieanalyssvar, bedömning av lidande, information om ägare, husdjur samt miljöförhållanden och noggrann beskrivning av skador som viktigt bevismaterial. En av respondenterna som svarade Ja på frågan, kommenterade följande:

”Beskrivning av skador, det finns bra material från USA för dokumentation. Bilder och filmer av djuret. En utförlig journal med beskrivning av anamnes och vad som gör att NAI misstänks. Om möjligt bör en obduktion göras, men väl formulerad remiss där eventuella misstankar framgår.”

- Respondent 118

Fyra respondenter kommenterade att det även var av stor vikt att det fanns vittnen i form av medhörande kollegor. Två av respondenterna som svarade Osäker resonerade kring problematiken med att hanteras med en eventuell förövare. De kommenterade kring ämnet som följer;

”Fotografering och att ta en bra anamnes (välskriven journal), helst innan man avslöjar att man misstänker något så att djurägaren pratar hyfsat öppet och kanske försägar sig. Undersökning av djuret där samtliga skador noggrant dokumenteras beskrivande i journalen.

- Respondent 116

”Journalen är viktig antar jag, men främst bildbevis så att det inte står ord mot ord.”

- Respondent 94

Respondent 253 som svarade Ja på frågan resonerade på liknande sätt kring kunskaperna om vilken dokumentation som är viktig.

”Ja, men det är inte säkert att en djurägare tillåter vidare utredning som till exempel blodprover, röntgen eller rakning av päls för att leta efter synliga tecken.”

Respondent 88 som svarat Osäker på frågan men även nämnt flera av ovanstående faktorer som viktiga, nämner dock att denne är osäker på om det behövs något extra för just människovåld. Två respondenter som svarat Ja och en som svarat Osäker kommenterade att information finns till hands från respektive arbetsgivare samt riktlinjer från SVF, ”Djurskydd i kliniken”.

4.4.5 Fråga 17. Anser du att du har den kompetens som krävs för att på rätt sätt kunna förhålla dig gentemot en möjlig gärningsman, i ett misstänkt fall av våld mot djur?

Denna fråga besvarades av alla 362 respondenter, varav 198 (55%) respondenter svarade Nej, 108 (30%) respondenter svarade Vet ej och 56 (15%) respondenter svarade Ja. Av de 32 respondenterna som kommenterade vidare, angav åtta att det beror väldigt mycket på situationen och vilken stämning det är mellan veterinär och förövare.

Vidare kommenterade fem respondenter att kunskapen finns i teorin men att modet i praktiken ofta faller, framförallt vid hotfulla situationer. Två respondenter svarade att de tror sig ha eller hoppas ha den kunskapen som krävs för att kunna förhålla sig på rätt sätt mot en gärningsman. Respondent 9 som svarade Osäker och respondent 41 som svarade Nej, ansåg sig inte ha specifika kunskaper, men att normal social förmåga, ålder samt sunt förnuft bör räcka i sådana situationer. Vidare kommenterade två respondenter att det är viktigt att se till att man inte är ensam samt att hålla lugnet och inte provocera. En av dessa två, respondent 245 gjorde denna liknelse;

”Som verbal judo; tolka situationen rätt, inte utsätta sig eller andra för ökad risk genom provokation. Tydlighet och att inte backa då hoten haglar. Erfarenhet och kunskap om psykologi och fakta angående vad som hänt, gärna med utomstående som katalysator så att det inte blir trängda situationer.”

Respondent 247 som svarade Nej på frågan, kommenterade vidare att denne egentligen skulle vilja svara ja och nej och fortsatte som följande:

” Om det är en möjlig gärningsman som kommer in med djuret (nu tänker jag i klinisk verksamhet) skulle jag förhålla mig väldigt neutral, och sedan göra en anmälan för att om möjligt få ut djuret ur ekvationen. Om det är ett möjligt offer som kommer in med djuret känner jag mig mer säker och hoppas agera på ett sätt som skapar förtroende. För mig har ett första steg varit att inte själv vara rädd att ta upp frågan, och jag tycker att VOOV har gjort det lättare att ta upp frågan eftersom det då också finns en tydlig koppling till min roll som veterinär. Om jag kan prata direkt med den som jag misstänker är utsatt för våld kan jag erbjuda stöd, hänvisa till VOOV och kvinnojourer, och om inte annat i alla fall lyfta frågan för att visa att någon sett vad som händer. Det känns viktigt att inte köra över ett möjligt offer, utan att istället erbjuda hjälp och lösningar inom ramen för vad som är möjligt för den personen där och då.”

Tre respondenter ansåg att kunskapen inte har varit nödvändig då erfarenheten ej har gjorts och att de sällan träffar på sådana fall. Ytterligare tre respondenter nämnde problematiken kring egen osäkerhet samt sviktande mod som faktorer som begränsar förmågan att hantera en möjlig gärningsman.

4.4.6 Fråga 18. I en situation där du misstänker att ett djur utsätts för våld (NAI), och du har anledning att misstänka att även en människa kan vara drabbad, vet du hur du ska agera då?

Denna fråga besvarades av alla 362 respondenter, varav 170 (47%) av respondenterna svarade Osäker, 132 (36%) av respondenterna svarade Nej och 60

(17%) av respondenterna svarade Ja. Av de 43 respondenterna som kommenterade vidare, kommenterade 21 att de skulle kontakta myndigheter och instanser såsom socialtjänsten, länsstyrelse, polis, kvinnojour, VOOV samt kyrka/församling. Vidare kommenterade fyra respondenter att de i den mån det gick skulle försöka samtala med den utsatta i enrum, utom hörhåll från eventuell förövare. Tre respondenter kommenterade även kring problematiken kring den utsatta personens säkerhet ifall något skulle uppdagas, utan att hjälpen kommer tillräckligt fort. Respondent 174 som svarade Nej på frågan, kommenterade att det kan uppstå problem om den utsatta vädjar om att kontaktad veterinär inte ska agera på grund av rädsla för mer våld. Vidare diskuterade respondenten kring om man har tillräckligt med tillit i att myndigheterna agerar på ett sådant vis att den drabbade inte utsätts för mer fara. Respondent 110 som svarade Nej på frågan resonerade också kring en annan konflikt som kan påverka hanteringen av ovanstående fall, enligt följande;

”Det är generellt svårt att hjälpa människor som inte uttryckligen ber om hjälp, eftersom samhället tycker det är viktigare med personlig integritet. Det finns bättre rutiner för att förhindra vanvård av djur än av människor.”

Fem respondenter kommenterade att de inte har den kunskapen men att de i uppkommen situation skulle se till att förvärva sig den informationen. En respondent kommenterar att denne inte vill känna att det ansvaret ska ligga på dennes axlar. Även i detta fall kommenterade en respondent att rutinerna och kunskapen finns tillgänglig, men att det inte är helt enkelt att våga. Respondent 68 kommenterade att denne har egen erfarenhet av våld i hemmet och tror därav att det finns anledningar till att en del vågar anförtro sig till denne.

4.4.7 Fråga 19. Som yrkesverksam veterinär, beskriv med dina egna ord vilka skyldigheter du anser dig ha gentemot dina patienter (djuren)? Känner du samma ansvar att agera om det även skulle visa sig finnas misstankar om våld mot människa?

Denna fråga besvarades av 251 respondenter. Frågan var helt öppen, vilket innebar att respondenterna fick skriva fritt kring ämnet. De 10 begrepp som förekom med störst frekvens bland respondenternas svar var Lidande (40,6%), Anmälan (33,5%), Skyldighet (31,5%), Ansvar (30,7%), Misstanke (30,7%), Agera/Ingripa (19,9%), Skyddas (12,3%), Djurens företrädare (9,2%), Onödigt lidande (8,8%) samt Behandla (5,6%). Dessa samt begreppen som representerades av <5% (med undantag av Djurskyddslagen 5,2%) finns i tabell 2 (Bilaga 1). Den kursiva följdfrågan om hur man skulle agera om även en människa var utsatt för våld, besvarades av 90 respondenter varav 67% kommenterade att deras största skyldighet är djuren, men att de även skulle agera om en människa var utsatt. 24%

kommenterade att deras skyldighet var lika stor för djuret och människan och 8% kommenterade att de inte direkt ansåg att det var deras skyldighet att agera. De fem begreppen som förekom med störst frekvens kring denna delfråga var Medmänniska (45,5%), (mer) Kunskap (21,1%), Moraliskt/etiskt ansvar (10%), Kvinnojour (6,7%) samt Civilkurage (5,6%). Alla begrepp kan ses i tabell 3 (Bilaga 1). Respondent 95 formulerade sig på ett sätt som övergripande sammanfattar helhetsbilden som respondenternas svar har gett:

” Som medborgare i vårt samhällsbygge har vi alla en skyldighet att hjälpa och skydda varandra mot våld, hot, skador, olyckor och sjukdom s.k. civilkurage. Denna oskrivna lag omfattar givetvis djurs situation också. Viljan till civilkurage styrs av uppfostran, tradition och lagutrymme. Utöver civilkurage finns lagstiftning för enskilda personer och olika yrkesutövare som styr vad som är korrekt handhavande i olika situationer.”

5 Diskussion

5.1 Enkäten

Valet att använda sig av en enkät för denna studie baserades mest på strävan att på ett bra sätt samla in kvantitativa data som på ett trovärdigt sätt skulle kunna representera kunskapen och erfarenheten kring ämnet hos Sveriges veterinärer. Enkäten besvarades av 15% vilket är lägre än medeltalet 25-35% som har visats i forskning kring webbenkäter. Dessa 15% måste dock ses som en ungefärlig siffra (troligtvis i lägsta laget) då det inte var möjligt att fastslå med säkerhet hur många av veterinärerna som fick enkäten som var kliniskt verksamma. Andra metoder som skulle kunna ha använts för att samla in datan i denna studie var exempelvis via post eller telefon. Att utföra intervjuer via telefon eller via hembesök har visat sig ge större svarsfrekvens, och skulle lämpa sig bra för studier där man använder sig av en kvalitativ analysmetod. Däremot är det mest sannolikt begränsat vilken omfattning denna datainsamling kan ha, framförallt på grund av tidsaspekter man har att förhålla sig till. Det hade kanske lett till en högre svarsfrekvens procentuellt men i det stora hela hade antalet respondenter som deltog mest sannolikt varit mycket lägre. Liknande resonemang gjordes för användningen av postutskick, som i sin tur istället kunde ha använts för kvantitativa analyser. Enkäten hade framförallt ett stort externt bortfall i de respondenter som inte valde att svara alls, men även ett internt bortfall då 9% av respondenterna inte svarade på den sista delen av enkäten (fråga 13-19). Anledningen till detta bortfall kan vara antingen på grund av att respondenterna inte visste/ville svara på frågorna, att de inte var relevanta för deras inriktning eller att de missade den. Potentiella anledningar till det större externa bortfallet kan ha varit att anonymiteten ansågs vara låg, svarstiden var för kort, att för få påminnelse mejl skickades ut samt att enkäten kan ha ansetts vara för lång och innehålla känsliga frågor. Vid mejlutskick uppkom även problematik kring begreppet yrkesverksamma veterinärer vilket kan ha lett till missuppfattning kring vilken målgrupp den var ämnad för, där jag skulle ha varit tydligare i instruktionsmejlet samt utvecklat enkäten för att på bättre sätt kunna skilja på kunskaper och erfarenheter som kan vara viktiga inom olika inriktningar av veterinäryrket. Ytterligare en svårighet med enkäten skulle kunna vara att anonymiteten ansetts vara otillräcklig, där frågan om vilken arbetsplats man arbetade på kanske ansågs vara för personlig. Målet var dock inte att denna skulle nämnas i rapporten, men detta kunde också ha förtydligats på ett bättre sätt i instruktionerna.

5.2 Om Sambandet

Svaren visade att det bland respondenterna generellt sett finns en hög medvetenheten kring sambandet. Vidare visade svaren att 73 % av respondenterna inte hade fått information/utbildning om sambandet under sin veterinärutbildning, utan istället från externa utbildningar, föreningar och personer som är kopplade till ämnet. Jämförelser mellan dem som studerat på SLU och på andra universitet visade att den största andelen i båda grupperna inte fått den informationen under utbildningen, och att antalet i gruppen som inte studerat på SLU var väldigt lågt. En anledning som nämndes till att utbildningen inte erbjudits var att en del av respondenterna genomgått sina veterinärutbildningar för många år sedan. Forskningen kring sambandet har framförallt tagit fart under de senaste 30 åren, även om det har funnits personer som diskuterat ämnet mycket tidigare än så (Faver & Strand, 2014). I jämförelser mellan respondenter utifrån antal yrkesverksamma år framkom att detta stämmer överens med hur respondenterna hade svarat. Störst antal hade svarat att de fått information om sambandet under sin utbildning i grupperna <2 år, 2-5 år samt 5-15 år. Vidare är det lite problematiskt att ett relativt stort antal av respondenterna (41) svarat att de inte vet om de har fått informationen, vilket dock inte nödvändigtvis behöver betyda att den inte erbjudits men snarare att det är en fråga om att dessa tillfällen fallit i glömska. Sedan 2017 finns en halvdags teoretisk utbildning inom NAI:s och sambandet mellan våld mot djur och i nära relationer som läses i årskurs 3 på Veterinärprogrammet på SLU, enligt J. Lindsjö (personlig kommunikation, 7 mars, 2019). Utbildningen fungerar som en introduktion till ämnet, men räcker inte för att ge studenterna tillräckliga kunskaper. Exempelvis kan tillfällen med integrerat lärande ske, där teoretiska föreläsningar och diskussioner varvas med praktiska moment såsom rollspel om fiktiva fall. Detta bör ske både under den teoretiska (pre-kliniska) och kliniska delen av studierna, helst tillsammans med blivande djursjukvårdare och djurskyddsinspektörer på SLU, som också får föreläsningar i ämnet sedan några år tillbaka. Den större delen av utbildningen som sker nu belyser problematiken bland de mindre husdjuren, och ett stort behov finns även här att utöka det med teoretiska och praktiska kunskaper vad gäller NAI och lantbruksdjur.

Kunskaper om NAI behöver belysas under patologi- och klinikdelarna av utbildningen. Trots den generella bristen på utbildning så visade svaren att medvetenheten kring sambandet är hög, men att djupare kunskaper i ämnet saknas.

När det kommer till respondenternas egna erfarenheter av sambandet visar svaren att den större andelen anser att de inte har stött på detta i sin egen veterinära verksamhet. Några få av respondenterna resonerade dock kring att de med all säkerhet egentligen borde ha stött på det vid det här laget, och detta stöds också av resultatet från Landau's (1999) enkätstudie som visade att 97% instämde med att

veterinärer kommer att stöta på fall av våld mot djur i sin yrkesverksamhet, varav 63% vidare instämde med att de även skulle stöta på fall som var associerade med våld i nära relationer. En del respondenter nämner i linje med detta att risken finns att många har svarat att de inte stött på det, på grund av att de ej har haft kunskaperna för att identifiera det i mötet med sina klienter och patienter. Svårigheten i identifieringen ligger främst i att kunna identifiera både skador som kan leda till misstankar, men även att kunna se misstänksamma indikatorer i beteenden hos människoklient och djurpatient samt deras samspel, vilket också har stor betydelse, enligt Arkow & Munro (2008) och Munro & Munro (2008). Samtidigt kan man tänka sig att det även kan finnas tendenser till att man så gärna vill tro gott om sina klienter (alt. tro på vad de säger) att man mer eller mindre medvetet bortser från misstankar. Vissa respondenter har angett att de känner att ämnet är tabu och det inte anses som positivt att man anmäler sina kunder. Detta fenomen tar oss tillbaka till vad Sandoe *et al.*, (2016) har skrivit om grundpelarna av veterinärens roll, där klient- och patientservicen riskerar hamna i konflikt med ekonomiska samt sociala intressen. Vidare nämndes också osäkerhet inför anmälan som en följd av oro för att göra situationen värre för eventuellt utsatt människa då rättsprocesser kan dra ut på tiden, vilket också nämns som ett stort problem inom litteraturen (Arkow, 1994).

5.3 Skador och våld

Respondenternas svar på frågan kring begreppet NAI visar att den större andelen inte hade stött på begreppet som sådant, men att de förstod innebörden och till viss del använde sig av andra begrepp för att förklara fenomenet. Svaren på denna fråga kan med tanke på denna problematik bara med säkerhet säga att veterinärer eventuellt inte har kunskap kring begreppet NAI men att de dock kan ha kunskaper kring de typer av skador som begreppet avser. Non-accidental injuries (NAIs) omfattar skador till följd av våld, vanvård och olyckor som kunnat förhindras, men mig veterligen finns det till dags dato inte någon direkt svensk motsvarighet, vilket kanske skulle vara viktigt för att befästa begreppet mer i den svenska veterinärvården samt öka intresset för kunskapen om identifieringen av dessa typer av skador. Exempelvis skulle man kunna tänka sig att vi använder oss av begreppen icke-olycksframkallad-skada (IOFS) eller icke-olycksrelaterad-skada (IORS), eller IOS. Vidare speglas denna problematik lite även i frågan kring kompetensen som behövs för att se skillnad på skador som kan uppstå till följd av olycka eller våld, där en relativt liten andel anser sig kunna göra detta i de flesta fall de stöter på. Generellt ansågs det vara svårt att avgöra dessa skillnader, både på grund av att det inte har funnits ordentlig utbildning i att skilja dessa åt kliniskt, men även på grund av att det anses att man sällan stöter på solklara fall av NAI som kan användas som

referens. Vidare nämner några respondenter att många djur som de träffar på en smådjursklinik kan ha råkat ut för nästan vad som helst, vilket gör det svårare att matcha en skada med ett passande händelseförlopp. Samtidigt resonerar en del av respondenterna även att de med hjälp av flera indikatorer såsom typ av skada, berättelser om händelseförlopp, djurets och ägarens beteende samt samspelet mellan dem, kan komma till slutsatser om att eventuellt våld mot husdjur samt NAI är aktuellt. Litteraturen har visat att med noggrann kartläggning av typer, utseende, placering och ålder av skador är det möjligt att identifiera NAI (Arkow & Munro 2008; Munro & Munro, 2008). Respondenternas svar på denna fråga visar på att det finns ett stort behov av utbildning inom identifiering och diagnostisering av NAI både under veterinärbildningen men även fortbildning på arbetsplatserna. Vidare bör det på alla arbetsplatser finnas riktlinjer i form av stöddokument som ska användas både som checklista för förfarande samt dokumentering av fynd. Ett bra exempel på ett sådant dokument är riktlinjerna som givits ut av Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap som tidigare varit en del av SVF (2018) under namnet ” Djurskydd i kliniken” – Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet”. Detta dokument uppdaterades 2020 och kan laddas ner på Sveriges Veterinärförbunds hemsida https://www.svf.se/media/woafbieh/djurskydd-i-kliniken-2020-06_reviderad.pdf.

Respondenternas svar på om de har kunskap för att bedöma om ett husdjur blir illa behandlat eller vantrivs med sin ägare visade att den större andelen ansåg sig ha denna kompetens i de flesta fall, till skillnad från identifieringen av NAI. Däremot kommenterade flertalet också att det kan vara problematiskt att identifiera avvikande beteenden från normalmönstret, då många husdjur uttrycker avvikande beteenden på grund av osäkerhet, stress eller rädsla på grund av själva veterinärbesöket. En alternativ lösning för att försöka skilja på dessa avvikelser kan exempelvis vara att separera husdjuren från ägaren för att se om beteendena kvarstår eller förändras, vilket även nämns av ett fåtal respondenter.

I förarbetena till den nuvarande djurskyddslagen definierades lidande av både psykisk och fysisk karaktär där bland annat begrepp som ångest, stress och rädsla ansågs som psykiska lidanden samt smärta, skador, obehag och bestående men som fysiska (Nya Djurskyddslagen SOU 2011:75, 2011). Att definiera sådana begrepp kan vara svårt och påverkas mycket av individers egna värderingar och perspektiv. I linje med detta var respondenternas svar på vilka ord som bäst beskrev begreppet lidande, där det flest valda alternativen var smärta och stress. Precis som diskuterat ovan resonerade respondenterna kring många av alternativen och att de ansåg att de inte kunde anses som objektiva mått samt att de kändes antropomorfistiska (personifikation av mänsklig karaktär på djur). Anledningen till att frågan var med i enkäten var just för att få respondenterna att själva reflektera kring lidande som

begrepp och hur svårt det kan vara att definiera vad som faktiskt räknas som ett lidande.

Detta fenomen skildras även i litteraturen där man kan se att psykiskt mående i samma utsträckning eller till och med mer än fysiskt kan påverka ett djurs lidande och välfärd. Inom tre av ålderskategorierna för antal arbetade år inom yrket (<2, 25-35 samt >35) var stress det mest valda begreppet för att beskriva lidande. Denna spridning i ålderskategorier är väldigt intressant i och med att förståelsen kring negativ påverkan av stress hos våra husdjur skett i större utsträckning på senare år, och man därför kunde ha trott att andelen nyutexaminerade eller de som arbetat färre år skulle valt det begreppet i större utsträckning utifrån en förväntan att de fått mer information om detta inom sin utbildning. Samtidigt kan en anledning också vara den längre erfarenheten hos framförallt de respondenter som arbetat en längre tid inom yrket, där de i praktiken har lärt sig att se och läsa av den form av lidande som stress kan ge. Vidare är det också intressant att de två mest valda begreppen (smärta samt stress) kanske har fler tydliga uttryck hos djuren än vad exempelvis uttråkning samt missnöje har och därav också kan verka som ett större lidande, eller lättare att identifiera. En av respondenterna resonerade lite i liknande banor när denne nämnde att lidande i form av exempelvis smärta från artros kan vara mindre illa än lidande på grund av stress.

När det gäller upplevda skillnader mellan vilka djurslag som oftare utsätts för skador som följd av våld, ansåg den största andelen respondenter att de inte visste eller att de ansåg att det inte fanns några skillnader. Av de respondenter som svarade ja och som kommenterade vidare nämnde en stor andel att de upplevde att smådjur och sällskapsdjur var mer utsatta än andra djurslag. Detta stämmer väl överens med forskning där man har sett att våld mot husdjur framförallt används som ett sätt att utöva makt och dominans och då kräver att det finns någon typ av emotionellt band till husdjuret, vilket oftare förekommer bland djur som finns i hemmet (Ascione & Arkow, 1999). En respondent resonerade också kring att det skulle kunna finnas ekonomiska skillnader, där en förövare kanske skulle vara mindre benägen att utsätta djur av högre ekonomiskt värde för våld, där hen nämner sin erfarenhet av att mindre djur såsom hund och katt är mer utsatta än hästar eller nötkreatur. Några respondenter reflekterade dock kring att man i många fall hanterar lantbruksdjuren samt hästar lite mer bryskt, ofta på grund av deras storlek, vilket i många fall kanske inte direkt anses som våld. Även här återkommer vi till problematiken kring kompetensen för att kunna avgöra om ett husdjur har blivit utsatt för våld. Saknas den, är det också svårt att avgöra skillnader mellan djurslagen. Vidare är det en del veterinärer som specialiserar sig på ett eller ett fåtal djurslag, som då har svårigheter att uttala sig om skillnaderna mellan dem. I ett examensarbete i husdjursvetenskap (husdjursagronomi) av Liljenmalm (2017) om djurskyddshandläggares kunskaper kring sambandet visade resultaten att våld även förekommer bland lantbruksdjuren,

om än i mindre utsträckning. Detta stämmer även överens med andra studier som gjorts gällande våld i nära relationer och mot djur på landsbygden (Crawford & Clarke, 2012; Doherty & Hornosty, 2004). Konsensus mellan de olika studierna var att det råder en problematik kring att det har funnits en generell tro att våld inte förekommer på landsbygden, samtidigt som studiernas resultat visar att utsatta som befinner sig på landsbygden, på grund av avstånd samt isolering från samhället inte kan söka hjälp. Detta kan leda till många fall av oupptäckt våld mot människor samt gårdens djur, vilket anses vara ett stort samhällsproblem (Crawford & Clarke, 2012). För att förhindra negativ påverkan och effekter inom lantbruket är det av stor vikt att även kunskap kring våld mot lantbrukets djur uppmärksammas, enligt Liljenmalm (2017). Att några av respondenterna i min studie reflekterade kring att man kanske generellt hanterar större djur mer barskt visar också att det kan finnas svårigheter i gränsdragningen vad gäller våld mot lantbruksdjuren, vilken i sin tur kan leda till att inga kopplingar görs till eventuellt våld mot människa i nära relation.

5.4 Arbetsplatsen

Respondenternas svar på frågan kring möjlighet till utbildning eller annan information rörande sambandet visade att nästan tre fjärdedelar ansåg att detta inte var något som var aktuellt på deras nuvarande arbetsplats. Anledningarna till detta ansågs kunna ha att göra med små arbetsplatser eller egenföretagare vilket skulle kunna betyda brist på resurser eller tid, samt att andra kompetensområden som anses stämma bättre överens med arbetsplatsens kompetensplan prioriteras högre. En respondent nämnde att bristen på utbildning gör att man trots eventuella funderingar eller misstankar kring ett djurs handhavande inte kan göra någon konkret koppling till sambandet som kan leda till en anmälan. Att en så stor andel ansåg att ämnet inte var aktuellt på deras nuvarande arbetsplats skulle också kunna kopplas till de svar som gavs på frågan om man hade erfarenheter av sambandet på sin egen arbetsplats där den största andelen svarade nej. Problematiken i detta skulle således kunna vara att en viss omedvetenhet om förekomsten av sambandet på klinikerna gör att man inte anser att det finns ett behov för vidare utbildning inom ämnet.

När det gäller rutiner för att hantera misstänkta fall av våld mot djur svarade cirka hälften av respondenterna att det inte finns på deras nuvarande arbetsplatser. Däremot nämndes det dock att trots att eget material var bristfälligt så fanns goda kontakter med andra kunniga instanser som ansågs kunna bidra med information och assistans. Några exempel på instanser som nämndes var djurskyddsinspektörer, länsveterinärer, socialtjänst samt poliser. Detta går även i linje med litteratur inom ämnet som lyfter vikten av noggranna protokoll som förtydligar veterinärens roll i

förhållande till och i samarbete med andra relevanta instanser (Newland, Boller & Boller, 2019).

Både när det gäller utbildning eller information samt rutiner på arbetsplatsen ansåg sig en stor andel respondenter inte veta vad som finns tillgängligt på den egna arbetsplatsen. Detta kan tänkas ha flera anledningar, där bland annat brist på information och kommunikation på arbetsplatsen kan vara en anledning, men det skulle i vissa fall också kunna handla om brist på intresse för det specifika ämnet och en tendens att vilja lägga ansvaret på någon annan (kollega eller någon i chefsposition). Detta stämmer till viss del överens med respondenters svar på senare frågor gällande vilket ansvar man känner sig ha gentemot sina kunder till skillnad från djurpatienterna, där en del anser att det senare är deras ansvar i första hand. Vidare nämns det också att en anledning till att man eventuellt inte vill ta ansvaret för en anmälan är att kompetensen kring förfarandet inte finns, vilket tyder på att en viktig del i arbetet med att uppmärksamma sambandet är just utbildning. Ungefär en femtedel av respondenterna svarade att de arbetade med större lantbruksdjur samt häst (Figur 1). Något som kan vara problematiskt med behandling av de stora djuren är att det i många fall handlar om gårdsbesök där veterinären lämnat kliniken för att undersöka djuren i deras hemmiljö. I och med det kan det finnas risker i att man oftast är ensam och i en del fall kanske också utsätts för dåligt bemötande och hot från eventuell förövare på gården. I dessa fall skulle det också vara viktigt att se över rutiner och handlingsplaner så att de anpassas till om det gäller klinikbesök eller gårdsbesök, där både förfarande men även tillgängliga resurser behövs räknas in.

På frågorna om respondenternas egna kunskaper kring vilken myndighet som ska kontaktas samt vilken dokumentation eller vilket bevismaterial som kan vara viktigt i misstänkta fall av våld, visade resultaten att lite fler än hälften ansåg sig ha kunskapen om vilken dokumentation som krävdes och färre än hälften ansåg sig ha kunskapen om vilken myndighet som skulle kontaktas. När det gäller myndigheten var polis samt länsstyrelsen de två myndigheterna som nämndes mest, där en del respondenter även resonerade kring skillnader i situationer som påverkar om kontakten tas med den ena eller andra instansen, exempelvis mellan konstaterat djurplågeri och diffus vanvård. Givet att djurskyddslagen (2018:1192) kapitel 8, 18 § fastställer att djurhälsopersonal har anmälningsplikt när det kommer till djur som inte sköts eller hålls enligt denna lag, är det väldigt intressant att antalet veterinärer som anser sig ha kunskap om hur de ska anmäla är så låg. Anledningar till detta skulle som tidigare nämnt kunna vara att man inte nödvändigtvis är medveten om förekomsten av våld mot djur eller att man är medveten men av olika anledningar väljer att inte se problematiken. Det senare skulle kunna ha att göra med rädsla och oro vad gäller risktagande vid en anmälan, där respondenterna nämnt både oro för reaktioner från en eventuell gärningsman men även att få ett dåligt rykte på grund

av att man anmäler sina kunder. Dessa resonemang stämmer även överens med slutsatser som dragits av Arkow (2015) i studien om veterinärers kunskap vid misstanke och anmälan om våld mot djur, samt av Rollin (2006) resonemang kring etik samt veterinärens roll där de diskuterade problematiken kring den egna uppfattade rollen som veterinär och om deras huvudansvar är gentemot klienterna eller patienterna. Vidare nämnde han också det risktagande som veterinärer kan uppleva i en anmälan och diskuterar då kring vikten av att utbilda veterinärer kring faktorer som exempelvis diagnostisering av NAI och bra dokumentation som kan underlätta i kommande rättsprocesser.

När det gäller kunskap kring dokumentation svarade strax under hälften av respondenterna att de var osäkra på vad som kunde vara viktigt, men en stor andel av dessa kommenterade även specifika förslag på faktorer de trodde skulle kunna vara av större vikt. Framförallt var journalföring något som respondenterna hänvisade till i alla svarsgrupper (ja, nej och osäker). Detta skulle dels kunna vara kopplat till deras dagliga rutinarbete med journalföring men dels också till en bredare förståelse över vikten av noggrant dokumenterade fynd inför eventuella rättsprocesser. När det gäller kompetensen för att kunna förhålla sig på rätt sätt gentemot en möjlig gärningsman i ett misstänkt fall av våld mot djur svarade strax under en femtedel att de ansåg sig kompetenta inför en sådan situation. En faktor som kan ha påverkat det låga antalet som svarade ja på denna fråga samt frågan om vilka myndigheter man skulle kontakta i ett misstänkt fall av våld, är att det av några respondenter uppfattades som att det gällde en utsatt människa och inte djur. Det låga antalet är också förståeligt då det kanske inte direkt kan uppfattas som ett ansvar man som veterinär bör ha eller ett ämne som man har fått utbildning i. Samtidigt skulle det kunna anses som viktigt både ur säkerhetssynpunkt då veterinären kan hamna i en relativt utsatt situation, men även kunna utnyttja denna sociala kompetens för att på bästa sätt kunna ta vara på så mycket information som möjligt. Detta visas också i resultaten av en workshop som utfördes med veterinärstudenter i Nya Zeeland 2020 som handlade om våld mot djur och våld i nära relation där 48% inte kände sig säkra att hantera en situation med misstänkt våld mot djur samt i nära relation, där ord som "rädsla", "hämd", "konflikt" och "förarga" (min översättning) var några av orden som användes för att beskriva problematiken (Dale & Young, 2021). En av respondenterna som besvarade denna fråga resonerade kring vikten av att ha en grundkunskap i psykologi just av ovan nämnda anledningar. Fåtalet respondenter ansåg att kunskaper kring detta ämne är nödvändig då de sällan träffar på sådana fall eller att det inte är dennes ansvar. Som nämnts ovan så skulle det kunna vara förståeligt att man resonerar så, men problematiken i detta ligger i att det finns en risk att dessa fall förekommit men inte blivit uppmärksammade, vilket de kanske hade blivit om kunskapen kring ämnet fanns. Gällande ansvaret kan det tyckas lite märkligt att anse att det inte är veterinärens roll att kunna hantera

kunder som kan vara eventuella gärningsmän, trots att deras huvudsakliga uppgift är att se till att djuren får den vård de behöver, och att anmäla vid misstanke om att djurskyddslagen inte efterlevs, då detta går hand i hand.

Hänvisning till bristande kunskap stämmer överens med uttalanden från veterinärrespondenterna i Sharpe & Wittums (2015) studie där 84% nämnde bristfällig utbildning för att förbereda sig inför sådana situationer som en anledning till att man inte agerar, trots känslan av att det är en skyldighet inom yrket. Liknande jämförelser kan även göras mellan deras studie och denna när det gäller bristen på kunskaper kring rättsliga åtgärder. Slutsatsen som drogs i deras studie var att mer utbildningsmöjligheter bör erbjudas vad gäller ingripande och förebyggande åtgärder.

Vad gäller den egna kunskapen kring hur man ska agera i ett fall där man misstänker att både ett djur samt en människa kan vara utsatta för våld, svarade strax under en femtedel ja. Den största andelen, hälften av respondenterna svarade att de var osäkra. Av de respondenter som kommenterat vidare var kontakt av myndigheter det som framkom i flest svar. I denna fråga diskuterades återigen problematiken kring i vilken utsträckning det är möjligt att hjälpa en utsatt utan att riskera dennes säkerhet, och även att det kan vara svårt att hjälpa människor som inte uttryckligen ber om hjälp, där personlig integritet är en viktig faktor. En respondent nämnde att denne på grund av egna erfarenheter av våld i hemmet upplever att det kan öka möjligheterna för människor att anförtra sig till denne. Detta fenomen är extra intressant då den egna erfarenheten både skulle kunna leda till att man är medveten om att det förekommer, att man har mer kunskap kring identifieringen av varningstecken, men framförallt att man också har förståelsen och kan känna igen tankar och känslor som uttrycks och därmed bli mer tillgänglig för kommunikation med den utsatta. I en studie av Arkow (2015) undersöktes vad veterinärer bör kunna för att på rätt sätt identifiera och agera vid misstänkta fall av våld mot djur, men även i samband med misstänkt våld i nära relation. I studien nämndes ett antal steg som har använts på humansidan för att hantera exempelvis våld mot barn, äldre samt i nära relationer. Han anser att dessa steg i form av kliniska fynd, beteendevetenskap samt kunskap kring varningstecken skulle kunna läras ut och appliceras även när det gäller våld mot djur. Vidare skulle man då kunna använda sig av specifika protokoll för att hjälpa veterinärer att kunna agera rätt, med mycket vikt på omtanke och förståelse, på ett effektivt sätt. Att ta fram ett liknande inriktningsdokument skulle kunna vara fördelaktigt även bland Sveriges veterinärer, både som stödunderlag, men också som ett standardiserat sätt att kunna möta sådana situationer, som då möjligtvis kan ge mer vikt i efterföljande utredningar. Riktlinjer och information kring hur man hanterar fall av våld mot djur, finns att hitta bland annat hos Sveriges Veterinärförbund samt Se Sambandets hemsida (för referens, se avsnitt 5.7 Rekommendationer). Se Sambandet håller även utbildningar samt föreläsningar i

ämnet som kan användas av veterinärer och annan djurhälsopersonal som kommer i kontakt med utsatta människor och djur. Kliniker kan beställa utbildning av Se Sambandet. Länsstyrelsen i Västmanlands län har i samarbete med representanter från Polisområde Västmanland, socialjour, socialtjänst, VOOV, Evidensia Specialistsjukhus Strömsholm, tjej- och kvinnojourer, brottsofferjouren samt Mälardalens Kvinnofridsboende tagit fram en samverkansplan för att informera, utbilda samt bidra till ett bättre omhändertagande av våldsutsatta människor och djur (Länsstyrelsen Västmanlands län, 2017). Tillsammans har de bildat en samverkansgrupp som arbetar tillsammans för att underlätta kontakterna mellan de olika myndigheterna samt frivilligorganisationerna.

Utöver utbildning som bör ske fortlöpande är även implementering av riktlinjer, checklistor, informationsblad och rutiner på arbetsplatsen av högsta vikt. Att implementera nya kunskaper och sätt att tänka och agera kräver i många fall flera olika tillvägagångssätt. Inom exempelvis forskning anges några viktiga faktorer som kan påverka hur pass framgångsrikt implementeringen blir, bland annat organisationskulturen på arbetsplatserna och eventuella reformer av dessa (Törnkvist *et al.*, 2014; Lindsjö *et al.*, 2016). Enligt respondenternas svar verkar det finnas en diskrepans vad gäller rutiner kring ansvar och roller som gäller på arbetsplatsen, där man gärna lägger över ansvar på chefer, andra kollegor eller myndigheter, där det finns ett stort behov av omstrukturering för att klargöra vilka skyldigheter man de facto har. Medvetenheten kring ämnet är också en viktig faktor som kommer påverka hur väl implementering sker inom en organisation, där möjligheter till kunskapsutbyte och samarbeten mellan instanser är av stor vikt (*ibid*). Mobilisering av olika myndigheter samt information kring vem som ansvarar för vilken del i ett pågående fall av våld mot djur eller människa, skulle kunna leda till att veterinärerna blir mer självsäkra kring sina roller, samt veta var stöd och hjälp finns vid eventuella problem. En framgångsrik implementering innefattar också en kontinuerlig kompetensutveckling kring ämnet genom utveckling av arbetet med sambandet genom förankring i ny forskning (*ibid*). Ovanstående arbetssätt kan även vara användbart för att förena detta arbete med utveckling av kompetensen kring NAI och sambandet.

5.5 Etiskt perspektiv

Etiska överväganden är en del av veterinärens dagliga arbete i behandlingen av våra husdjur. Tidigare nämndes fyra olika etiska teorier och vad som skiljer dem åt vad gäller djurs moraliska status, deras eventuella rättigheter och värde. Våld mot ett husdjur skulle inte vara accepterat utifrån någon av de etiska teorierna. Trots att husdjuren inom exempelvis *kontraktsteorin* inte anses ha direkt moralisk status blir

det en konflikt iom att våldet mot djuret riskerar att indirekt påverka ägaren negativt, vilket i så fall går emot tanken att det ska vara gynnande för ägaren, men beroende på ägarens synsätt på sitt husdjur så är detta inget vidare skydd mot NAI. Enligt *nyttoetiken* ska alla handlingar som utförs bidra till allmänhetens, snarare än den enskildes, bästa. Trots att detta kan innebära att några får det sämre, om det är förutsättningen för att flera ska få det bättre, skiljer sig detta tankesätt från det föregående i det att alla kännande varelser är inräknade i det etiska övervägandet. Det kan också i sin tur innebära att det främjar allmänhetens bästa, att du som människa främjar djurets hälsa över din egen. Exempelvis skulle nyttoetiska resonemang kunna innebära att man anser att bra ekonomi inom företaget och bra kundrelationer är för viktiga för att riskera att förloras om en anmälan görs till polis eller länsstyrelse. *Omsorgsetiken* lägger mer vikt på det individuella djuret eller specifika situationen, och grundar sina moraliska överväganden på emotionella faktorer som relationer och omsorg vilket innebär att människor har moraliska skyldigheter gentemot djuren och mer vikt läggs på djurens välfärd och inte ägarens eller allmänhetens bästa. Vidare innebär det att man kan använda sig av dessa förmågor för att upptäcka och uppfylla de behov som mottagaren har, vilket i detta fall när det gäller djuret innebär att det skulle kunna rendera i identifieringen av NAI samt den vård och andra åtgärder som djuret behöver.

Djurrättsetiken ligger i liknande linje med omsorgsetiken där vikten läggs på att det är den egna individens specifika intressen som bör påverka hur denne blir behandlad, och att det inte bör förändras om det skulle påverka det allmännas bästa till det sämre, där djuret bör få den vård som den behöver oavsett aspekter såsom ekonomi eller kundrelationer.

Enligt respondenternas fria svar på frågan kring sin roll som veterinär var de 10 främst nämnda begreppen; lidande, anmälan, skyldighet, ansvar, misstanke, agera, skyddas, djurens företrädande, onödigt lidande samt behandla. Det efterfrågades inte vilken etisk teori respondenterna brukar resonera i enlighet med, om de alls tänker i de banorna, men dessa svar kan användas för att få en indikation på vilken etisk teori deras etiska överväganden tenderar ligga närmast. Begreppen kan förstås användas även av den som vill ta avstånd från ett visst synsätt, tex. 'djur har inga rättigheter', men här byggs det följande på en läsning av begreppen i sitt sammanhang, och gruppering av de ord som används tillsammans för att stödja ett resonemang. Begreppen lidande, onödigt lidande, skyddas, behandla samt djurens företrädare passar väl in i omsorgsetiken där fokus ligger på omsorg för svagare (eller sårbara) individer samt en djupare förståelse för individen och dess specifika situation. Begrepp som anmälan, skyldighet, ansvar, agera och misstanke kan ses utifrån omsorgsetikens perspektiv som moraliska åtaganden baserade på empati och en vilja att påverka djurens situation till det bättre. Vidare kan dessa begrepp också ses utifrån det som omsorgsetiken vill röra sig bort ifrån; förövarens moral som man

kan tro grundar sig i regler och rättigheter, snarare än emotionella aspekter, då dessa begrepp även kan grunda sig i aktuell lagstiftning och mer regelbaserade principer, vilket omsorgsetiken tar avstånd till. Andra begrepp som respondenterna nämnde var exempelvis förebygga, uppföljning, lindra, vård, uppmärksamma, omhändertagande, bota, djurvälstånd, empati och förtroende. Alla dessa begrepp kan kopplas till omsorgsetikens syfte genom att se den specifika individen och dess känslor, att lära sig att förstå hur de kan kommunicera dessa samt hur man på bästa sätt med hjälp av omgivande påverkande faktorer (ekonomi, politik, regelverk osv.) kan ändra dess situation. Framförallt är just begreppet uppmärksamhet eller "attention" viktigt i detta sammanhang där det är centralt att se individen. Samtidigt visar en del av respondenternas svar på frågorna gällande skyldigheter att anmäla eller ta upp misstanke om våld mot djur att de resonerar mer i banorna av nyttoetiken där kundrelationer och ekonomiska aspekter vägs mot djurens välfärd och det etiska övervägandet landar i vad de anser vara för det allmänna bästa snarare än för djurens. Vidare visade svaren också att en del av respondenterna också tänkte i banorna av djurrättsetiken där begrepp som exempelvis etisk skyldighet, rättigheter, fem friheter samt djurvälstånd nämndes. Veterinärernas roll är just att med hjälp av sina kunskaper kring djur och hälsa, kunna identifiera aspekter inom djurhållningen som innehåller brister och med hjälp av kunskap kring regelverk samt kontakt med väsentliga myndigheter, på ett bra sätt kunna förbättra sin patients situation. Eftersom veterinärer i vissa fall kanske är den enda yrkesgruppen som stöter på fall av våld mot djur är det av yttersta vikt att denna uppmärksamhet för avvikelser och förändringar finns, för att minska risken för att fallen inte uppdagas.

På följdfrågan till fråga 19 om respondenterna kände samma skyldigheter att agera i situationer av våld mot människa som mot djur var de mest använda begreppen; medmänniska, mer kunskap, moraliskt ansvar, kvinnojour samt civilkurage. Eftersom veterinärer inte har anmälningsplikt när det gäller människor, lades mer vikt på det medmänskliga förhållandet när det gällde att hjälpa utsatta ägare. Även här nämndes begrepp som uppmärksamhet, empati, medmänsklighet samt medvetenhet som begrepp som speglade deras moraliska ansvar att agera. Omsorgsetiken riktar även mycket kritik mot patriarkal dualism som exempelvis en människa som utövar makt mot en annan underlägsen människa, vilket innebär att detta slags av synsätt även kan appliceras på omsorgen av dessa individer. Enligt litteraturen är träning i etisk analys och att väga etiska aspekter mot varandra en viktig del i veterinärernas utbildning, för att senare kunna förhålla sig till och hantera husdjurets intressen, ägarens intressen, ekonomi samt regelverk (Rollin, 2006).

5.6 Slutsats

Respondenternas svar visar att det generellt finns en hög medvetenhet om sambandet mellan våld i nära relationer samt våld mot djur, men att det finns brister i kunskap kring förfarandet vid hantering av sådana fall, där både kunskaper i bemötandet av potentiella offer samt gärningsmän, samt vilka andra myndigheter som ska kontaktas eller som kan användas som stöd, till viss del saknas. Vidare finns även brister vad gäller identifiering samt diagnostisering av NAI samt vilken dokumentation som är av stor vikt inför eventuella rättsprocesser. Svaren visade också att de flesta respondenter resonerade kring ämnet med värderingar som passar väl in i ett omsorgsetiskt perspektiv där omtanke för och relationerna med sina patienter är av hög vikt, samtidigt som nyttoetiska resonemang fanns med. Nytttoetiska synsätt kan istället leda till att veterinären inte agerar vid misstanke av rädsla för att det inte gynnar ”allmänhetens bästa” där exempelvis kundrelationer, kollegor m.m. riskerar att bli lidande av konsekvenserna av en anmälan. Respondenternas svar vad gäller begreppet lidande visade att de finner det svårt att bedöma vad som är ett lidande samt till vilken grad ett lidande kan vara accepterat, eller om lidande är jämförbart; exempelvis resonerades kring att långvarig smärta från artros kan anses som ett mindre lidande än långvarig stress eller ångest. Vidare visade svaren också att skillnader i antal yrkesverksamma år påverkade vilka begrepp som ansågs bäst för att beskriva ett lidande, vilket kan grunda sig i skillnader i innehållet av veterinärprogrammen mellan olika årgångar, men också hur samhällets och den vetenskapliga synen på vad ett lidande kan omfatta kan ändras över tid.

För att öka medvetenheten kring NAI skulle ett motsvarande svenskt begrepp vara av betydelse för att befästa det bland Sveriges veterinärer. Exempel på detta skulle kunna vara icke-olycksframkallad-skada (IOFS) eller icke-olycksrelaterad-skada (IORS), eller IOS för båda alternativen. Organisationen Se sambandet använder sig av begreppet Medvetet Påförda Skador (<https://sesambandet.se/vara-utbildningar/>). Både när det gäller NAI och sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer är behovet av utbildning stort, och bör ske både under veterinärutbildningen och som kompetensutveckling för yrkesverksamma veterinärer. När det gäller sambandet så är det framförallt viktigt att försöka organisera de olika instanserna som är involverade i ett fall, för att öka kunskaperna kring respektives ansvar samt för bättre samarbete mellan dem, för att försäkra bästa möjliga vård och hjälp för både utsatta djur och människor. På arbetsplatserna bör tydliga rutiner och riktlinjer implementeras kring förfarande vid hantering av fall där man misstänker NAI och sambandet för att undvika att det förbises på grund av bristande kunskaper eller rädsla.

Förhoppningen är att ju fler utsatta djur som kan diagnostiseras på rätt sätt, desto fler utsatta människor kan i förlängningen bli hjälpta. Att upptäcka och hjälpa människor som utsätts för våld bidrar i sin tur till att både hjälpa människor och djur.

5.7 Rekommendationer

Nedan följer några rekommendationer kring de ämnesområden där veterinärerna enligt denna enkät har begränsade kunskaper om och där det finns ett stort behov av ökad kompetens.

- Veterinärprogrammen
  - Utbildning inom sambandet skulle behöva utökas inom veterinärprogrammet, med pre-teoretiska delar såsom föreläsningar och diskussioner samt kliniska (praktiska) delar liknande rollspel av fiktiva eller riktiga fall av våld mot djur (och människa). Exempelvis skulle rollspel även vara ett bra tillfälle att inkludera övning i psykologin bakom hantering av potentiella offer och gärningsmän. Det skulle även vara av stor vikt att andra relevanta instanser såsom blivande djursjukvårdare, djurskyddshandläggare, poliser, länsstyrelser, Se Sambandet, VOOV och kvinnojourer bjuds in för att prata om hur ett framgångsrikt samarbete mellan dessa och veterinärerna kan se ut.
  - Även utbildning kring NAI samt diagnostisering av skador skulle behöva utökas exempelvis genom teoretiska och praktiska moment där studenterna får möjlighet att se bilder eller också få tillgång till kadaver där de kan lära sig att skilja på skador som ser liknande ut men som har olika ursprung (olycka eller våldsrelaterat).
- Arbetsplatserna
  - Vidareutbildning om NAI samt diagnostisering av dessa skador bör vara tillgänglig och prioriterad på klinikerna. Utbudet av utbildningar är för närvarande begränsat men här finns också potential till att skapa egna möjligheter genom interna informationskanaler på och mellan kliniker. Kanske skulle man kunna utse en representant för ämnet inom en organisation eller på en arbetsplats som har som ansvar att ta del av ny forskning samt skapa nätverk med andra kliniker och dela information däremellan.
  - Arbetsplatserna bör ha handlingsplaner samt rutiner för hantering av fall av våld mot djur och människa, alternativt ta i användning de handlingsplaner som finns tillgängliga från exempelvis Se

Sambandet eller SVF. Det är viktigt att kunskapsglappet kring dokumentation samt anmälan fylls i för att minska risken att anmälan inte görs på grund av osäkerhet kring förfarandet.

- Se Sambandet har broschyrer och affischer som med fördel kan hängas/finnas tillgängliga på klinikerna, för att underlätta att hitta informationen samt upplysa kring ämnet bland kunderna som besöker kliniken. Förslagsvis kan dessa hängas i badrum samt finnas vid kassa eller i väntrum. Ämnet ska inte vara tabu!
- Se Sambandet har flera utbildningar kring sambandet som riktar sig till olika yrkesgrupper, varav en för; veterinärer, djurhälsopersonal samt djurskydd finns.

<https://sesambandet.se/utbildning/>

- Handlingsplanerna som finns att använda bör anpassas för att ge stöd vid fall av våld i klinikmiljö såväl som på hembesök på gårdar, för att täcka in sambandet mellan våld i nära relationer och olika djurslag.

- Övergripande

- Det skulle vara av stort intresse att ta fram övergripande rutiner samt arbetsformer för samarbetet mellan de olika aktörerna som alla har roller att spela i att effektivisera uppdragandet samt hanteringen av fall av våld mot djur samt våld i nära relationer.

5.8 Konkreta tips för dig som vill lära dig mer

Material kring identifiering samt diagnostisering av NAI finns här:

År 2018 tog Se Sambandet i samarbete med Svenska Djurskyddsföreningen fram denna handlingsplan *Handlingsplan: Att hjälpa våldsutsatta – för personal på djurkliniker*. I dokumentet finns ett stycke som tar upp information kring NAI, där det bland annat finns en lista med tips på skador att vara uppmärksam på.

<https://sesambandet.se/wp-content/uploads/2021/03/Vet-Handlingsplan-Se-Sambandet.pdf>

Se Sambandet har även ett så kallat veterinärkort som är en liten lathund som med fördel kan finnas nära tillgänglig i undersökningsrummen där kort information finns kring förfarande vid misstanke om NAI eller sambandet.

<https://sesambandet.se/wp-content/uploads/2021/03/Vet-Kort-att-ha-i-fickan.pdf>

Boken *Animal abuse and Unlawful killing – Forensic veterinary pathology* (Munro H.M.C. & Munro, R, 2008) innehåller detaljerad information kring olika typer av NAI samt förfarande vid undersökning och dokumentering. Alla kapitel kan laddas hem via denna länk.

<https://www.sciencedirect.com/book/9780702028786/animal-abuse-and-unlawful-killing>

Riktlinjer som har tagits fram som stöd vid hantering av fall av våld mot djur finns här:

Sveriges Veterinärförbund har tagit fram dessa riktlinjer: *Djurskydd i kliniken – Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet* som behandlar allt från checklistor, information kring rättsmedicinsk undersökning, obduktion, vilka ansvar man har som veterinär, vilka myndigheter som ska kontaktas m.m.

https://www.svf.se/media/woafbieh/djurskydd-i-kliniken-2020-06_reviderad.pdf

The National Link Coalition är USAs motsvarighet till det svenska ”Se Sambandet”. Den är utbredd över flertalet stater och har mycket bra information kring sambandet på deras hemsida.

<http://nationallinkcoalition.org/link-coalitions>

The Links Group UK är Storbritanniens motsvarighet till USAs ”National Link coalition” och den svenska ”Se sambandet”. De erbjuder bra information kring sambandet på sin hemsida samt kurser/webinarier för djurhälsopersonal. De bedriver också samarbeten med ett antal organisationer som tar emot djur som far illa.

<https://thelinksgroup.org.uk/>

Allmän information/utbildningsunderlag kring ämnet samt övrigt:

Via dessa länkar från ”Se Sambandet” kan man hitta broschyrer, affischer och annat material vad gäller sambandet, riktat till de som arbetar med djur samt våldsutsatta djurägare.

<https://sesambandet.se/kunskapsbanken/>

Se sambandet erbjuder även utbildningar kring sambandet som riktar sig till olika yrkesgrupper som kan komma i kontakt med sambandet, som exempelvis kvinnojourer, socialtjänst, brottsofferjourer samt yrkesgrupper som jobbar med barn. Alla utbildningar kan bokas via deras hemsida.

<https://sesambandet.se/utbildning/>

Referenslista

- Agria (2017). *Allt fler hundar och katter i sverige*. Tillgänglig:
<https://www.agria.se/pressrum/pressmeddelanden-2017/allt-fler-hundar-och-katter-i-sverige/> [2019-08-15]
- Arkow, P. (1994) Child abuse, animal abuse, and the veterinarian. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 204. Pp. 1004-1007.
- Arkow, P & Munro, H. (2008). The veterinary profession's roles in recognizing and preventing family violence: The experiences of the human medicine field and the development of diagnostic indicators of non-accidental injury. In: Ascione, FR. ed. *The International Handbook of Animal Abuse and Cruelty: Theory, Research and Application*. West Lafayette, IN: *Purdue University Press*; ss. 31–58.
- Arluke, A., Levin, J., Luke, C., & Ascione, F. (1999). The Relationship of Animal Abuse to Violence and Other Forms of Antisocial Behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(9), ss. 963–975.
<https://doi.org/10.1177/088626099014009004>
- Ascione, F. R. (1993). Children Who Are Cruel to Animals: A Review of Research and Implications for Developmental Psychopathology. *Anthrozoos* 6(4), ss. 226–247.
- Ascione, F. R. (1998). Battered womens' reports of their partners' and their children's cruelty to animals. *Journal of Emotional Abuse*. 1, ss. 119–133. doi: 10.1300/J135v01n01_06.
- Ascione, F. R., & Arkow, P. (Eds.). (1999). *Child abuse, domestic violence, and animal abuse: Linking the circles of compassion for prevention and intervention*. Purdue University Press.
- Brå (2014). *Brott i nära relationer – En nationell kartläggning*. Tillgänglig: [2019-04-03]
https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

- Brå (2020). *Våld i nära relationer*. Tillgänglig: <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> [2020-08-25]
- Brå (2019). Brottskoder – klassificering av brott. Anvisningar och regler. V.7.2. Tillgänglig: https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e2d63f/1561719506510/2019_Klassificering_av_brott_v7_2.pdf [2019-09-02]
- Carlisle- Frank, P., Frank, J.M. & Nielsen, L. (2004). Selective battering of the family pet. *Anthrozoös*. 17 (1), pp 26-42. <https://doi.org/10.2752/089279304786991864>
- Cochrane, A. (2012). Animal rights without liberation: Applied ethics and human obligations. *Columbia University press*.
- Crawford, D., & Clarke, V. B. (2012). Inside the Cruelty Connection: The Role of Animals in Decision-Making by Domestic Violence Victims in Rural Alberta. Edmonton: Alberta Society for the Prevention of Cruelty to Animals (Alberta SPCA). Tillgänglig: <http://www.albertaspca.org/resources/publications/InsideTheCrueltyConnection.pdf> [2021-10-20]
- Dahmström, K. (2004). Något om webbenkäter. Statistiska Institutionen Stockholms Universitet. Tillgänglig: <http://gauss.stat.su.se/gu/gk1/kdwebbenkater.pdf> [2019-03-20]
- Dale, M., & Yeung, P. (2021). Animal abuse and family violence: Reflections from workshopping with veterinary students. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 33(1), 99–107. doi:<https://doi.org/10.11157/anzswj-vol33iss1id827>
- de Siqueira, A., Cassiano, F.C., Landi, de A., M.F., Marlet, E.F., & Maiorka, P.C. (2012). Non-accidental injuries found in necropsies of domestic cats: a review of 191 cases. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 14(10), ss. 723–728. doi: [10.1177/1098612X12451374](https://doi.org/10.1177/1098612X12451374)
- Djurskyddslagen (2018:1192). Sveriges Riksdag. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-20181192_sfs-2018-1192 [2019-03-05]
- Doherty, D., & Hornosty, J. (2016). "Abuse in a Rural and Farm Context". *Understanding Abuse: Partnering for Change*, edited by Catherine Ann Cameron, Nancy Nason-Clark, Mary Lou Stirling and Baukje Miedema, Toronto: University of Toronto Press, pp. 55-82. Tillgänglig: <https://doi.org/10.3138/9781442682870-007> [2021-10-20]
- Donovan, J., & Adams, C. J. (2007). *The feminist care tradition in animal ethics a reader*. New York (N.Y.), Columbia University Press.
- Europeiska Unionen, 2015. *Special barometer 442 - Attitudes of Europeans towards animal Welfare*. Tillgänglig: http://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2096_84_4_442_ENG. [2019-06-07]

- Faver, C., & Strand, E. (2003). Domestic violence and animal cruelty: Untangling the web of abuse. *Journal of Social Work Education*, 39(2), 237-253.
- Flynn, C.P. (2000). Woman's best friend: Pet abuse and the role of companion animals in the lives of battered women. *Violence Against Women*. 6, ss. 162–177. DOI: 10.1177/10778010022181778.
- Flynn C.P. (2011). Examining the links between animal abuse and human violence. *Crime Law and Social Change*. 55(5), pp 453-468. DOI: [10.1007/s10611-011-9297-2](https://doi.org/10.1007/s10611-011-9297-2)
- Francione, G.L. (2008). *Animals as persons. Essays on the abolition of animal exploitation*. Colombia University press.
- Gallagher, B., Allen M. & Jones, B. (2008). Animal abuse and intimate partner violence: researching the link and its significance in Ireland – A veterinary perspective. *Irish veterinary Journal*. 61. pp 658. <https://doi.org/10.1186/2046-0481-61-10-658>
- Gillham, B. (2007). *Developing a questionnaire*. London, Continuum.
- Holmberg, C. (2004). *Med husbondens röst: om våld mot djur i misshandelsrelationer*. Ystad, Kabusa böcker.
- Håkanson, M., Palmgren Karlsson, C., Sallander, M. & Henriksson, G. (2008). Husdjur och folkhälsa. En forskningsöversikt om betydelsen av sällskapsdjuren och lantbrukets djur för människors hälsa. Tillgänglig: http://www.halsansnatur.se/images/stories/husdjur_och_folkhlsa_2008_2.pdf [2019-06-05]
- Jakobsson, U. & Westergren, A. (2005). Enkätmetodik — en svår konst. *Nordic Journal of Nursing Research*. 25, pp.72-73.
- Jomshof R., Wiechel, M & Hedlund, R. (2018) *Skärpta straff för djurplågeri – Motion 2018/19:2846*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/skarpta-straff-for-djurplageri_H6022846. [2019-09-05]
- Kittleson, M. (1997). Determining effective follow-up of e-mail surveys. *Am. J. Health Behav.* 21(3), ss.193–196 (1997)
- Lag om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård (2009:302). Regeringskansliet. Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009302-om-verksamhet-inom-djurens-halso-sfs-2009-302> [2019-03-05]
- Landau, R. (1999). The veterinarian's role in recognizing and reporting abuse. In Lockwood R. 2000. Animal cruelty and human violence: the veterinarian's role in making the connection-the American experience. *The Canadian veterinary journal = La revue veterinaire canadienne*, 41 (11), ss. 876–878.

- Liljenmalm, F. (2017). *Sambandet mellan våld mot lantbrukets djur och våld i nära relationer: en undersökning om djurskyddshandläggarnas kunskaper*. SLU/Dept. of Animal Environment and Health.
- Lindsjö, J., Fahlman, A., & Törnqvist, E. (2016). Animal welfare from mouse to moose – Implementing the principles of the 3Rs in wildlife research. *Journal of Wildlife Diseases*: April 2016, Vol. 52, No. 2s, pp. S65-S77.
<https://doi.org/10.7589/52.2S.S65>
- Links group. (n.d) About us. Tillgänglig: <https://thelinksgroup.org.uk/about-us> [2019-05-05]
- Lockwood, M. (1979). *Singer on killing and the preference for Life*, *Inquiry*, 22:1-4, ss. 157-170, DOI: [10.1080/00201747908601870](https://doi.org/10.1080/00201747908601870)
- Lockwood, R. (2000). Animal cruelty and human violence: the veterinarian's role in making the connection-the American experience. *The Canadian veterinary journal = La revue veterinaire canadienne*, 41(11), ss. 876–878.
- Länsstyrelsen Västmanlands län (2017) *Samverkansplan. Våld i nära relation och våld mot djur*. Tillgänglig:
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1e9f682716e44cbf6f52de4/1573397678585/Samverkansplan-%20V%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relation%20och%20v%C3%A5ld%20mot%20djur.pdf> [2020-12-12]
- Länsstyrelsen Västmanlands län. (2019). *Ny Djurskyddslag 1 april 2019*. Tillgänglig:
<https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/om-lansstyrelsen-i-vastmanland/nyheter-och-press/nyheter---vastmanland/2019-04-01-ny-djurskyddslag-1-april-2019.html> [2019-08-10]
- Mcguinness, K., Jones, B. R., & Allen, M. (2005). Non-accidental injury in companion animals in the Republic of Ireland. *Irish Veterinary Journal*. 58, 392-396.
- Mcmillan, F. D., Duffy, D. L., Serpell, J. A., & Zawistowski, S. L. (2015). Behavioral and Psychological Characteristics of Canine Victims of Abuse. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 18.pp 92-111.
- Muñoz-Leiva, F., Sánchez-Fernández, J., Montoro-Ríos, F., & Ibáñez-Zapata, J. A. (2010). Improving the response rate and quality in web-based surveys through the personalization and frequency of reminder mailings. *Qual Quant*, 44, ss. 1037-1052.
- Munro, H. M. C., & Munro, R. (2014). *Animal Abuse and Unlawful Killing: Forensic veterinary pathology*. Saint Louis, Elsevier Health Sciences UK.
- Munro, H.M.C. & Thrusfield, M.V^A. (2001). 'Battered pets': Features which raise suspicion of non-accidental injury. *Journal of Small Animal Practice*, 42, ss. 218-226.

- Munro, H.M.C. & Thrusfield, M.V^B. (2001). 'Battered pets': Non-accidental physical injuries found in dogs and cats. *Journal of Small Animal Practice*, 42, ss. 279-290.
- Munro, H.M.C. & Thrusfield, M.V^C. (2001). 'Battered pets': Sexual abuse *Journal of Small Animal Practice*, 42, ss. 333-337.
- Munro, H.M.C. & Thrusfield, M.V^D. (2001). 'Battered pets': Munchausen syndrome by proxy (factitious illness by proxy). *Journal of Small Animal Practice*, 42, ss. 385-389.
- National Link Coalition (N.d). *About us*. Tillgänglig: <http://nationallinkcoalition.org/about-us> [2019-04-08]
- Newland X., Boller M., Boller E. (2019) Considering the relationship between domestic violence and pet abuse and its significance in the veterinary clinical and educational contexts, *New Zealand Veterinary Journal*, 67:2, ss 55-65, DOI: 10.1080/00480169.2018.1559108
- Näringsdepartementet, 2020. Utredningen om proportionerliga och effektiva sanktioner vid brott mot djur (N 2018:05). Stockholm: Regeringskansliet.
- Ny djurskyddslag. 2011. Betänkande av utredaren i översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll. Stockholm: Fritzes. (Statens offentliga utredningar SOU 2011:75).
- Pinillos, R. G., Appleby, M. C., Manteca, X., Scott-Park, F., Smith, C., & Velarde, A. (2016). One Welfare - a platform for improving human and animal welfare. *The Veterinary record*, 179(16), 412–413. <https://doi.org/10.1136/vr.i5470>
- Saleh, A. & Bista, K. (2017). Examining Factors Impacting Online Survey Response Rates in Educational Research: Perceptions of Graduate Students. *Journal of MultiDisciplinary Evaluation*. 13, pp 63-74.
- Sandøe, P., & Christiansen, S. B. (2008). *Ethics of animal use*. Oxford, Blackwell.
- Sandøe, P., Corr, S., & Palmer, C. (2016). *Companion animal ethics*. Chichester, UK; Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Se Sambandet (n.d) Vad är sambandet? Tillgänglig: <https://sesambandet.wordpress.com/vad-ar-sambandet/> [2019-03-03]
- Se Sambandet & Svenska Djurskyddsföreningen (2018) Handlingsplan att hjälpa våldsutsatta – för personal på djurkliniker. Tillgänglig: <https://sesambandet.files.wordpress.com/2019/03/sesam-16-okt-utbl-material.pdf> [2019-02-27]
- Sharpe, M.S. & Wittum T.E. (2015). Veterinarian Involvement in the Prevention and Intervention of Human Violence and Animal Abuse: A Survey of Small Animal Practitioners. *Anthrzoö*. 12(2), pp 97-104. DOI: [10.2752/089279399787000309](https://doi.org/10.2752/089279399787000309)

- Steintrager, J. (2001). Monstrous appearances: Hogarth's "four stages of cruelty" and the paradox of inhumanity. *The Eighteenth Century*, 42(1), 59-82.
http://www.jstor.org/stable/41467865
- Sveriges Riksdag. (2018). *Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU11*.
Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/015FC8F6-4A94-43BA-86D4-88B309DB69B1> [2019-09-05]
- Sveriges Veterinärförbund. (2020). Djurskydd i kliniken – *Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet*. Tillgänglig:
https://www.svf.se/media/woafbieh/djurskydd-i-kliniken-2020-06_reviderad.pdf
- Regan, T. (2017). *The case for animal rights*. Routledge.
- Rollin, B. E. (2006). *An Introduction to Veterinary Medical Ethics Theory and Cases*. New York, NY, John Wiley & Sons. Tillgänglig: <http://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:101:1-2015022010528>. [2019-04-20]
- Röcklinsberg, H., Gjerris, M., & Olsson, A. (2017). *Animal ethics in animal research*. Cambridge University press.
- The LINK letter (2020). ASPCA Position statement Addresses Domestic and Pet Violence in a Pandemic. Vol. 13 No. 7 July 2020.
Tillgänglig: https://nationallinkcoalition.org/wp-content/uploads/2020/07/LinkLetter_2020-July.pdf [2020-08-25]
- Trost, J. (2012). *Enkätboken*. 4. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Törnqvist E., Annas A., Granath B. et al. (2014). Strategic focus on 3R principles reveals major reductions in the use of animals in pharmaceutical toxicity testing. *PLoS ONE* 9, e101638. doi:10.1371/journal.pone.0101638
- United Nations. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women* (A/RES)48/104). Tillgänglig:
https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/104 [2019-02-20]
- Vehovar, V., Batagelj, Z., Izoar Manfreda, K., & Zatec, M. (2002). Nonresponse in web surveys. *Survey Nonresponse*. pp. 229-242.
- VOOV (Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta (n.d). Tillgänglig: <http://voov.nu/om-voov/> [2019-04-03]
- Williams, V.M., Dale, A.R., Clarke, N. & Garrett N.K.G. (2008). Animal abuse and family violence: Survey on the recognition of animal abuse by veterinarians in New Zealand and their understanding of the correlation between animal abuse and human violence. *New Zealand Veterinary Journal*. 56(1), pp 21-28. DOI: [10.1080/00480169.2008.36800](https://doi.org/10.1080/00480169.2008.36800)
- Who (2019). *Definition and typology of violence*. Tillgänglig:
<https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> [2019-02-20]

Yan, Z., & Fan, W. (2010). Factors affecting response rates of the web survey: A systematic review. *Computers in Human Behaviors*, 26, ss. 132-139.

Tack

Jag vill tacka mina handledare Helena Röcklinsberg och Johan Lindsjö för ovärderlig hjälp och tålamod under resans gång!

Bilaga 1 Tabeller fråga 19

Nedanstående tabeller med namn ”Djuren” samt ”Människan” visar begreppen respondenterna associerade med deras ansvar som veterinär.

Tabell 2. Respondenternas svar på fråga 19. Som yrkesverksam veterinär, beskriv med dina egna ord vilka skyldigheter du anser dig ha gentemot dina patienter (djuren)? *Känner du samma ansvar att agera om det även skulle visa sig finnas misstankar om våld mot människa?* N=251

Djuren					
Begrepp	Antal	%	Begrepp fortsättning	Antal	%
Lidande	102	40,6	Uppmärksamma	4	1,6
Anmäla (rapportera)	84	33,5	Omhändertagande	4	1,6
Skyldighet	79	31,5	Välmående	4	1,6
Ansvar	77	30,7	Plikt	4	1,6
Misstanke	77	30,7	Bota	4	1,6
Agera/Ingripa	50	19,9	Erfarenhet	3	1,2
Skyddas	31	12,3	Omvårdnad	3	1,2
Djurens företrädare	23	9,2	Fysiskt och psykiskt lidande	3	1,2
Onödigt lidande	22	8,8	Anmälningsplikt	3	1,2
Behandla	14	5,6	Roll	2	0,8
Djurskyddslagen	13	5,2	Djurvälfärd	2	0,8
Förebygga/förhindra	11	4,4	Tydlighet	2	0,8
Djurmisshandel	10	4,0	Föreskrifter	1	0,4
Orosanmäla	9	3,5	Lagstadgad skyldighet	1	0,4
Information/Utbildning	8	3,2	Uppsåt	1	0,4
Uppföljning	8	3,2	Empati	1	0,4
Fara illa	7	2,8	Förtroende	1	0,4
Journalföring	7	2,8	Veterinäred	1	0,4
Juridiskt ansvar	6	2,4	Etisk skyldighet	1	0,4
Avlivning	6	2,4	Rättigheter	1	0,4
Lindra	6	2,4	Etik	1	0,4
Kommunikation	6	2,4	Fem friheter	1	0,4
Vård	6	2,4	Förtryck	1	0,4
Mer kunskap	6	2,4	Rutiner/Riktlinjer	1	0,4

Människan		
Begrepp	Antal	%
Medmänniska	41	45,5
Mer kunskap	19	21,1
Moraliskt/etiskt ansvar	9	10
Kvinnojour	6	6,7
Civilkurage	5	5,6

Uppmärksamma	3	3,3
Levande varelser	2	2,2
Empati	2	2,2
Inkännande	1	1,1
Personligt ansvar	1	1,1
Ökad risk	1	1,1
Medvetenhet	1	1,1
Allmänmännisklighet	1	1,1
VOOV	1	1,1

Bilaga 2 Enkätfrågorna

Se sambandet!

Hej och välkommen hit! Denna enkät är framställd som en del av ett examensarbete och kan ses som en del i kugghjulet för att öka samhällets medvetenhet kring sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. Denna gång är det veterinärernas tur! Enkäten är helt anonymiserad.

Enkäten består av totalt 20 frågor som är uppdelade i 3 delar med olika teman. Varje del har ca 3-6 frågor varav de flesta är kryssfrågor där ett alternativ väljs. Det finns även ett fåtal flervalsfrågor och öppna frågor, samt möjlighet att skriva egna kommentarer under varje fråga. Vid varje kommentarsfält finns en ikon som ger exempel på vad som kan vara viktigt i för den specifika frågan.

Bakgrund till denna webenkät

Mitt namn är Lisa Oellig och jag studerar sista året på programmet Husdjursagronom, på SLU i Uppsala. Jag ska skriva mitt examensarbete nu under denna vårtermin och har valt att skriva om veterinärers kunskaper kring sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. För att utföra detta arbete behöver jag därför din hjälp!

Forskning har visat att det finns ett samband mellan våld mot husdjur och våld mot kvinnor och barn i nära relationer. Veterinärerna kan ha en betydande roll i uppdagandet då de i sina yrkesroller möter djurägare och har möjligheter att tidigt upptäcka både våldsutsatta djur och personer. Syftet med detta arbete är således att undersöka vilka kunskaper Sveriges veterinärer har kring ämnet, samt vilka rutiner som finns för att hantera sådana fall.

Examensarbetet genomförs vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Min handledare och biträdande handledare är:

Helena Röcklinsberg, *docent i etik och universitetslektor i djuretik på SLU*
Johan Lindsjö, *veterinär och Universitetsadjunkt vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa; Avdelningen för miljö, omsorg och djurhälsa*

Jag ser fram emot att ta emot dina svar och är väldigt tacksam för att du tagit dig tid till att besvara denna enkät!

Om din yrkesroll

Fråga 1a. På vilken klinik/praktik arbetar du?

Fråga 1b. I vilket län ligger denna klinik/praktik?

Dropdownmeny med alla Sveriges län

Fråga 2. På vilket Universitet gick du din veterinärutbildning?

SLU ☐

Annan

Fråga 3. Vilka djurslag arbetar du med?

Välj det alternativ som du arbetar mest med.

Lantbruksdjur (häst, nötkreatur, gris, får, get m.m) ☐

Husdjur (hund, katt, gnagare, fåglar, reptiler m m.) ☐

Exotiska djur (djurparksdjur, vilda djur m.m) ☐

Annat

Fråga 4. Hur länge har du varit verksam i ditt yrke?

< 2 år ☐

2-5 år ☐

5-15 år ☐

15-25 år ☐

25-35 år ☐

> 35 år ☐

Om sambandet

I denna del ställs frågor som handlar om din kunskap kring sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. Välj ett svarsalternativ per fråga samt utveckla gärna i efterföljande kommentarsfält. Under respektive kommentarsfält finns exempel på vilken information som är viktig för den specifika frågan.

Fråga 5. Är du sedan tidigare medveten om att det enligt forskning har visats finnas ett samband mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer?

Ja ☐

Nej ☐

Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva hur och var du fått den informationen.

Fråga 6. Har du fått information om detta samband under din veterinärutbildning?

Ja ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva i vilket sammanhang i din utbildning och hur du upplevde det.

Fråga 7. Har du egna erfarenheter kring detta samband i din veterinära verksamhet?

Ja ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva mer utförligt om dessa erfarenheter.

Om skador och våld

I denna del ställs frågor som handlar om din kunskap kring skador och våld mot djur. Besvara gärna både kryssalternativen samt kommentarsfälten.

Fråga 10 kan besvaras med fler svarsalternativ. Under respektive kommentarsfält finns exempel på vilken information som är viktig för den specifika frågan.

Fråga 8. Har du tidigare stött på begreppet NAI (non-accidental-injuries)?

Ja ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva din kunskap om begreppet och i vilket sammanhang du mött det.

Fråga 9. Anser du att du har den kompetens som behövs för att se skillnad på skador som kan vara en följd av våld och skador som kan vara en följd av olycka?

Ja, i de flesta fall ☐
Ja, Ibland ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva hur du gör för att skilja på dessa typer av skador.

Fråga 10. Anser du att du kan, baserat på ett djurs beteende, bedöma om det blir illa behandlat och vantrivs med sin ägare?

- Ja, i de flesta fall ☐
Ja, ibland ☐
Ibland ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva vilka dessa beteenden kan vara och hur du gör för att identifiera dem.

Fråga 11. Vilket/Vilka ord tycker du bäst beskriver begreppet lidande (djur)?

(Välj ett eller flera svarsalternativ)

*Om du kryssar för detta alternativ, skriv vilka ord du vill lägga till i kommentarsfältet.

- Smärta ☐
Obehag ☐
Missnöje ☐
Djup nedstämdhet ☐
Uttråkning ☐
Svårt att acceptera sin tillvaro ☐
Stress ☐
Oro ☐
Alla ovanstående ☐
Övriga* ☐

Kommentar

Här kan du utveckla de alternativen du valt samt beskriva de övriga som du vill lägga till.

Fråga 12. Har du upplevt skillnader mellan vilka djurslag som oftare är utsatta för skador som följd av våld än andra?

- Ja ☐
Nej ☐

Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva vilka skillnader du har sett och varför du tror att det kan vara så.

Din arbetsplats - Kunskap och rutiner

I denna avslutande del ställs frågor som handlar om rutiner på din arbetsplats samt din kunskap kring agerande vid misstänkta fall av våld mot djur. Besvara gärna både kryssalternativen samt kommentarsfälten. Fråga 19 är en öppen fråga som besvaras med dina egna ord i kommentarsfältet. Den sista delen (20) är öppen för dina övriga kommentarer och reflektioner kring ämnet.

Fråga 13. Erbjuder din arbetsplats/arbetsgivare utbildning/information kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer?

Ja ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du beskriva på vilket sätt detta i så fall sker.

Fråga 14. Har din arbetsplats/arbetsgivare rutiner för att hantera fall av misstänkt våld mot djur? (Om Ja, beskriv gärna i kommentarsfältet vilka dessa är)

Ja ☐
Nej ☐
Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du beskriva vilka rutiner som finns, hur du tycker de fungerar och om några eventuellt borde läggas till.

Fråga 15. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken myndighet som ska kontaktas?

Ja ☐
Nej ☐
Osäker ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva vilken myndighet du skulle kontakta och i vilken situation du kontaktar dem.

Fråga 16. Vid ett misstänkt fall av våld mot djur, vet du vilken dokumentation och bevismaterial som kan vara viktig som underlag i eventuellt kommande rättsprocess?

Ja ☐

Nej ☐

Osäker ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva vilken typ av dokumentation/bevismaterial som du tycker är viktig och varför.

Fråga 17. Anser du att du har den kompetens som krävs för att på rätt sätt kunna förhålla dig gentemot en möjlig gärningsman, i ett misstänkt fall av våld mot djur?

Ja ☐

Nej ☐

Vet ej ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva hur man kan förhålla sig och vilken typ av kompetens som kan behövas i sådana fall.

Fråga 18. I en situation där du misstänker att ett djur utsätts för våld (NAI), och du har anledning att misstänka att även en människa kan vara drabbad, vet du hur du ska agera då?

Ja ☐

Nej ☐

Osäker ☐

Kommentar

Här kan du exempelvis beskriva hur du skulle gå tillväga i en sådan situation.

Fråga 19. Som yrkesverksam veterinär, beskriv med dina egna ord vilka skyldigheter du anser dig ha gentemot dina patienter (djuren)?

Här kan du exempelvis beskriva hur du förhåller dig till ett djurs lidande och vilket ansvar du anser dig ha i arbetet med fall av våld mot djur.

*Känner du samma ansvar att agera om det även skulle visa sig finnas
misstankar om våld mot människa?*

---

20. Övriga kommentarer och funderingar kring ämnet.

Dubbelkolla gärna innan du lämnar in, så att alla frågor är besvarade. Din
medverkan är viktig i arbetet för att öka veterinärers och samhällets
medvetenhet kring sambandet.
Tack för din tid och ditt engagemang!

Bilaga 3 Mejlutskick till SVFs medlemmar (första och påminnelse)

Första utskick den 12/3 2019

Ämne: Se sambandet! En enkätstudie för yrkesverksamma veterinärer om ämnet "Sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer"

Hej,

Mitt namn är Lisa Oellig och jag studerar sista året på programmet Husdjursagronom, på SLU i Uppsala. Jag ska skriva mitt examensarbete nu under denna vårtermin och har valt att skriva om veterinärers kunskaper kring sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. För att utföra detta arbete behöver jag er hjälp!

Forskning har visat att det finns ett samband mellan våld mot husdjur och våld mot kvinnor och barn i nära relationer. Veterinärerna kan ha en betydande roll i uppdagandet då de i sina yrkesroller möter djurägare och har möjligheter att tidigt upptäcka både våldsutsatta djur och personer. Syftet med detta arbete är således att undersöka vilka kunskaper Sveriges veterinärer har kring ämnet, samt vilka rutiner som finns för att hantera sådana fall.

För att utföra detta arbete har jag framställt en webbenkät med frågor kring ämnet som jag önskar att alla **yrkesverksamma veterinärer** skall svara på. Enkäten är anonymiserad vilket innebär att svaren inte kommer kunna härledas till någon enskild person.

Här nedan finns **länken** till webbenkäten.

<https://www.webbenkater.com/s/7368c70>

Enkäten kommer att vara tillgänglig fram till fredagen den **29 mars** och en påminnelse kommer att skickas ut efter ca 10 dagar. Då enkäten är anonymiserad kommer påminnelsen skickas till alla. Era svar är otroligt viktiga i arbetet för att öka veterinärers och samhällets medvetenhet kring sambandet!

Examensarbetet genomförs vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Min handledare och biträdande handledare är:

Helena Röcklinsberg, *docent i etik och universitetslektor i djuretik på SLU*

Johan Lindsjö, *veterinär och Universitetsadjunkt vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa; Avdelningen för miljö, omsorg och djurhälsa*

Vid frågor och funderingar, hör gärna av er via mejl eller telefon!

Mejladress: lioe0001@stud.slu.se
Telefonnummer: 0707599113

Jag ser fram emot att ta emot era svar och är väldigt tacksam för att ni tar er tid till att svara på min enkät!

Med vänliga hälsningar,

Lisa Oellig

Påminnelse skickad den 25/3 2019

Ämne: Påminnelse enkätstudie Se sambandet!

Hej!

Den 12 mars skickades det ut ett mejl med en inbjudan för er att delta i en enkätstudie för ett examensarbete kring ämnet "Sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer". Nu har lite mer än halva tiden gått och här kommer därmed en påminnelse till er som ännu inte har besvarat enkäten, att göra detta så fort ni får möjlighet. Ert deltagande är otroligt viktigt i arbetet för att öka veterinärers och samhällets medvetenhet kring sambandet!

Här nedan finns **länken** till webbenkäten.
<https://www.webbenkater.com/s/7368c70>

Enkäten kommer att vara tillgänglig till och med **fredagen den 29 mars**.

Jag vill även passa på att ge ett stort tack till er som redan lagt ner tiden på att besvara enkäten och till er som planerar att besvara den, den kommande veckan! För er som är vidare intresserade av resultatet så kommer det färdiga examensarbetet att göras tillgängligt till SVF och dess medlemmar när det är färdigt.

Vid frågor och funderingar, hör gärna av er via mejl eller telefon!
Mejladress: lioe0001@stud.slu.se
Telefonnummer: 0707599113

Med vänliga hälsningar,

Lisa Oellig